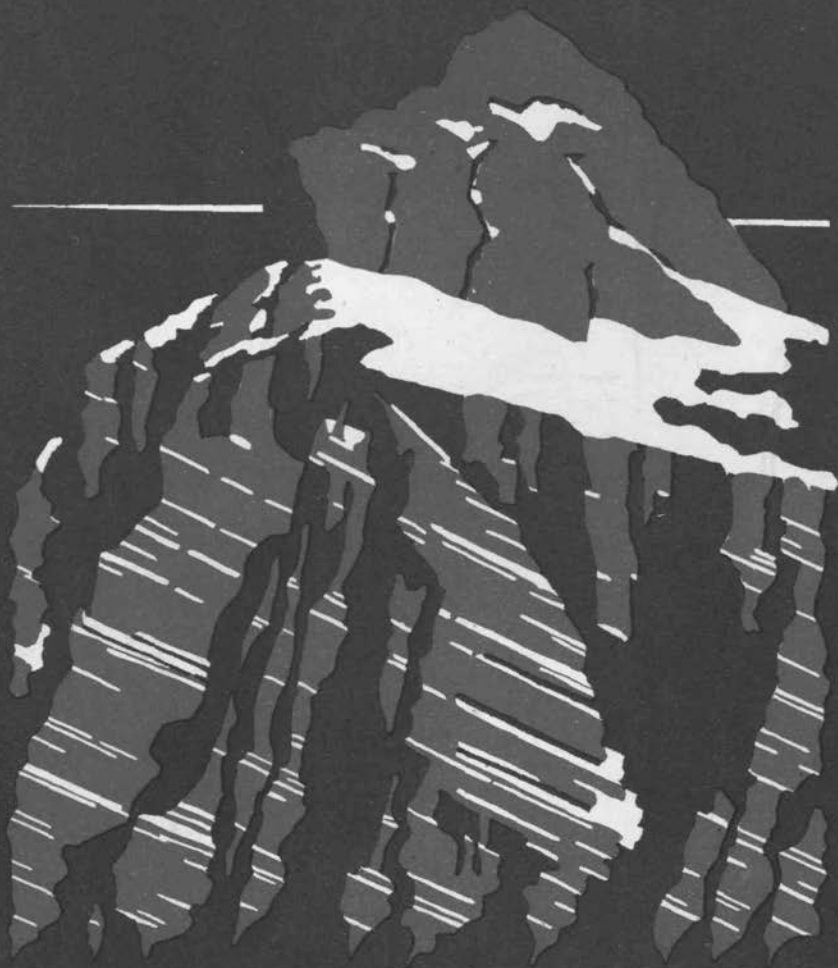

Polnina plačana v gotovini

DROFENIK

PLANINSKI VESTNIK

LETO 1934 * ŠTEV. 11

DEŽNIKI

USTANOVLJENO LETA 1859

NA MALO
NA VELIKO

L. MIKUŠ

LJUBLJANA, MESTNI TRG 15
TELEFON 22-82

Telefon 39-40

KRUH V NAHRBTNIKU? EDINI ODGOVOR JE **RŽAJ**

ker čisto majhna rezina izda več kot cel kos navadnega kruha. —
Vedno svež in sočen, pripraven v obliki, tedaj odločitev ni težka.

Izdeluje edinole **ROŽNA PEKARNA** • Prodajalna: Tavčarjeva ul. 4

Planinci!

Pri sportu v planinah

se obvarujete solčnih opeklin na ledenikih in v snegu, če nadrgnete temeljito vsa svetlobi in zraku izpostavljena mesta Vašega telesa še pred nastopom ture z

NIVEA-CREME ali OLJE

in če to med izletom po potrebi ponovite. Na ta način ščitite obnem Vašo kožo pred neugodnimi, vremenskimi vplivi, da ne postane raskava in da ne poka. Pridobite si pa prekrasno brončasto polt, s katero se tako radi vrnete z zimskega

sporta domov. Ni drugih sredstev za nego kože, ki bi vsebovala koži sorodni eucerit in zategadelj se Nivea-Creme in Nivea-Olje ne dajo nadomestiti.

Nivea-Creme: Din 5.50 do 24.—, Nivea-olja: Din 27.—, 38.—

Jugosl. P. Beiersdorf & Co. d. z o. z. Maribor

Dobi se v vsaki drogeriji ali lekarni

Pripravite se na poset
planinskih postojank v zimskem času!

Sijajni uspehi z

Agfa aparati
Agfa Isochrom in Super-
pan film
Agfa Lupex za Vaše kopije
Agfa Brovira za Vaše po-
večave

Foto
Materijalom

Previden turist vzame za okrepitev in osvežitev s seboj vedno steklenico **Rogaške slatine**, ki je izredno izdatna in okusna. Že en sam požirek **Rogaške slatine**, ki je najjačja od vseh poznanih slatin, mu zadošča, da si prežene žejo.

KUBANY-JEV MATE ČAJ

hrani ter krepča živce in mišice. Telo postane odporno in z lahkoto premaga vse napore. - Kdor ga redno pije, se mu ni bati ne gihita ne revme. — Dobi se v vseh lekarnah v originalnih zavojih po Din 15—, ali pri zastopstvu:

Lekarna Mr. Milivoj Leustek, Ljubljana, Resljeva cesta 1, ako pošljete vnaprej Din 15—
Športniki, turisti, lovci, nogometaši: pijte ga redno!

Zamudniki!
Poravnajte
zaostalo
naročnino!

Turisti! Smučarji!

Športno blago za obleke in kostume, smučarski loden, turing in flanelo za športne bluze in srajce kupite najugodnejše pri znani solidni tvrdki

Žlender, Ljubljana

Mestni trg 22

Dr. PIRČEVA SLADNA KAVA

je pridelek domačih poljan, uspeh domače industrije, osvežujoča, kre-
pilna in hladilna pijača. —

Planinci, tudi Vam jo priporočamo!

Velepražarna kave in
tovarna hranil

»PROJA« d. z o. z.

Ljubljana, Aškerčeva 3

Vsebina 11. šte.: † Nj. Vel. Viteški kralj Aleksander I. Zedinitelj. — Nj. Vel. kralj Peter II. — Dr. H. Tuma, Beneška Slovenija (str. 524). — Lipovšek Marijan, Čez Durmitor na morje (str. 333). — Carinthiacus, Sveti Krištof na Koroškem (str. 340). — Naš kotiček: Skalovje je naše domovje (str. 342); Gúre in ne Osojnica na Koroškem (str. 344). — Obzor in društvene vesti: Redni (41.) občni zbor Osrednjega društva SPD (str. 345); Viseči mostič preko Save v Mednem (str. 350); Zavetišča SPD po višini lege (str. 352); Najvišji vrhovi a) iz področja SPD, b) ostali najvišji vrhovi kraljevine Jugoslavije (str. 352).

»PLANINSKI VESTNIK« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za vse leto 40 Din, za inozemstvo 60 Din. — Naroča, plačuje, reklamira se pri odboru Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani. — Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tomiňek v Mariboru. Za vsebino spisov so odgovorni avtorji.

Odgovorni urednik: dr. Arnošt Brilej, Ljubljana; izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (njen predstavnik K. Čeč).

Goko-patent

Univerzalna pelerina-šotor!

Pelerina in šotor vse obenem, teža 1.25 kg,
nepremočljivo, posuši se že v 15 minutah
in poceni je!

Oglejte si ta domači patent pri tvrdki

Drago Gorup & Co.

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16/I.

*Viteški kralj
Aleksander I. Zedinitelj*

** 17. decembra 1888, Cetinje
† 9. oktobra 1934, Marseille*

»Čuvajte mi Jugoslavijo!«

Na večer dne 9. oktobra je presunila našo domovino kruta vest: Kralj, naš kralj, naš planinski kralj — mrtev!

Vrh Triglava je zavihrala črna zastava. Črna zastava plapola tudi na vrhu Brane, zaplapolala je na Slivnici nad Cerkniškim jezerom ter ob kamenitem križu pri sv. Donatu na Rogaški gori. Tako plapola s štirih oglov našega slovenskega ozemlja, ki ga je blagopokojni kralj tako poznal in ljubil, kakor je ono poznalo in ljubilo Njega. Pogled pa sega od teh štirih kotov tudi tja preko na vse štiri strani: naj ondi vedo in se zavedajo: »Tu je in bo Jugoslavija!«

Je in bo. To tolažilno zaupanje nam je zapustil Veliki Pokojnik, ki v Svoji skrbi za bodočnost naroda in države nikoli ni miroval. Tudi tiste kratke hipe, ki so bili namenjeni počitku, je vedno delal in snoval z enim edinim ciljem, da bi bila velika in močna Njegova Jugoslavija in da bi bil srečen narod jugoslovanski!

Njegova oporoka se glasi: »Čuvajte mi Jugoslavijo!«

Mi planinci, ki jo ljubimo s ponosom, z bolečinami, pa s trdno vero v njeno poslanstvo in njeno bodočnost, prisegamo: »Čuvali jo bomo!«

Nj. Vel. kralj Peter II.

Čuvali bomo Jugoslavijo, domovino sveto,
in zvesti bomo Najvišjemu stražarju Jugo-
slavije: mlademu Nasledniku velikega Po-
kojnika, kralju Petru II., ki mu velja naš
vdani planinski pozdrav!

Kobarid, v ozadju Kuk 1243 m

Dr. H. Tuma:

Beneška Slovenija

(Dalje.)

Venzone se imenuje slovenski Püšja ves 229 m. Dospel sem, z vrha računano, v dveh urah. Občina Venzone obsega seli Vrata — Portis in Hudice — Piani, na desnem bregu Tilmenta do izliva Fele, in na levem bregu veliko vas Pioverno — Beli Vrh. Odkar so l. 1809 Avstrijci na umiku pred Francozi požgali veliki leseni most iz Venzone v Pioverno, 160 m dolg in pokrit, posebno pa, odkar so l. 1877 izročili prometu Pontebansko železnico, Venzone bolj in bolj propada in je danes zapuščeno mestece; ves promet je potegnila nase postaja na Vratih, Stazione della Carnia. V Venzone je le še ena večjih tvornic svilene preje. Venzone je bila v srednjem veku močna trdnjava, gromadno zidovje še danes kaže na to. Besedo Venzone razlagajo iz latinskega Aventio, seveda le domnevno ime, ni pa nobenega sledu izza rimskega časa. Prvič se Venzone imenuje v darilnem pismu l. 1001, ko je bilo darovano Oglejskemu patriarhu.

Venzone so šteli v srednjem veku za ključ Furlanije. Mestece je vsled tega često menjalo svoje gospodarje, patriarha, Koroške in Avstrijske vojvode, l. 1288 je padlo celo v roke Goriških grofov, šele l. 1420 je prišlo stalno pod Beneško republiko.

Mesto Venzone je že izgubilo večji pomen, ko je patrijarh Bertrand zgradil močno trdnjavo Chiusaforte l. 1338, furlanski Sclusa. Za davna je tudi ta kraj bil slovenski, kar dokazuje ime morež (Schuttkegel) za grič, na katerem je stala prva cerkev v IX. stoletju.

Slovensko ime Pūšja Ves je starejše od laškega, kar dokazuje nemški prevod Peuschelsdorf, ker so Nemci, ko so prišli v IX. stoletju sem, sprva naleteli le na slovensko vas in slišali le slovensko ime. Da so Nemci segali s svojo trgovino na Venzone, kaže še ohranjeno nemško ime Niederleck, t. j. skladišče. Tu je bila glavna zaloga na Pontebanski cesti iz Nemčije in mitnica, ki je donajala obilo dohodkov.

Pūšja Ves — Venzone šteje sedaj okoli 3000 prebivalcev. Iz nje-gove boljše dobe so ohranjene lepe srednjeveške stavbe. Bogate stari-ne, ki so se v mestecu nahajale, so zadnje stoletje oropali prekupci in jih prenesli v različne muzeje. Ostali sta le dve mogočni stavbi iz XIII. stoletja: v gotškem slogu zidana velika cerkev in palača mestne občine. S stolpa cerkve je eden najlepših pogledov po dolini Tilmenta in na Karnijske Alpe.

Pot naprej vede ob bregu Tilmenta ob široki prodnati strugi. Kakor stražar sovodja Tilmenta in Fele stoji na desnem bregu Monte Simone 1506 m, nekdanj slovenski Beli Vrh, kakor ga še pomnijo Rezijani. Pod njim vas enakega imena, v furlanščini potvorjeno v P i o v e r n o, prvi del Bio iz bel, drugi del pa pokvarjeno verna iz vrh. Tako so mi besedo tolmačili stari Rezijani. Pod Pūšjo Vesjo sem krenil na levo čez silne prodove, ker sem nameraval naravnost na Prédol, preko prodov Rivoli Bianchi, mimo cerkvice sv. Neže 427 m, kjer je bil nekdanj velik ženski samostan. Odtod okoli hribca Cumieli 579 m vede cesta v Humin. Hribec je utrjen in je pristop zaradi tega zaprt. Krenil sem na levo po stezi do hudournika Vegliato; Humin, furlanski Glemine, laški Gemona, nekdanj latinski Julia Aemona, sem pustil na desni, ker sem mestece že ponovno videl in je bil moj cilj Mali Karmán. V dobri uri sem došel po zamirjenem³ pašniku, ki se dviga polagoma proti Predolu 1093 m, laški Foredór. Prof. Rutar je v svojem opisu Beneške Slovenije iz te besede naredil samovoljno Predór. Morfologično pa je prav tipičen predol, Quertalung. Od ene strani vede dolina Vegliato proti Tilmentu, na drugo stran pa je do-lina Bedroše, ki se izliva v Tèr. Besedo Prédol domačini prav čisto izgovarjajo, posebno slovenski brežani vasi Breg (Pers) in Škorbani.

Izza Predola gor sem krenil na desno brez steze po travnatem strmem pobočju Malega Karmana 1372 m, mestoma gozdnatem. Na vrhu je l. 1902 otvorena cerkvica Krista Rešitelja, eno najzanimi-vejših razgledišč. Mali Karman stoji pomaknjen pred Predalpe kakor stolp in je zadnji pomembni vrh nād Furlansko ravnino. Posebno krasen pogled je na izliv Tilmenta iz gor na trdnjavico Osoppo, Hu-min, Videm in široko Furlanijo. Črta, katero bi potegnil od Velikega Karmana 1716 m čez Prédol na Mali Karman, bi bila etnična in jezi-kovna meja Beneških Slovencev. Na vzhod pod Malim Karmanom je cerkvica Sv. Marije Magdalene 669 m, pod njo prva slovenska vas Flipan. Dolina Bedroša ima svoje vasi na pobočju Velikega Karmana. Breg je najčisteje ohranjena vasica trskega tipa. Po vrsti slede na obronku: Breg, Škarbani, Podbreg (Cesaris). Že v dolini Tèra pa je

³ Zamirjen, t. j. pokrit z mirom, t. j. raztresenim kamenjem. Mirnik je pogostoma ime v Julijskih Alpah, a tudi daleč na zahod.

Mestna palača v Püšji vesi — Venzone

»Na Vasi« ali »Na Tèru«, italijanski Pradielis. Onkraj Tèra leži na zelenem griču lepa vas Brdo. Daleč na vzhod je predolina Karnahte, nad njo na sever dolga rajda Malega in Velikega Vrha, Jalovca in Kobariškega Stola, v ozadju Krn, Triglav. Z Malega Karmana imaš pregled vse Beneške Slovenije, preko zelene rajde gor, ki sega od Breškega Jalovca čez Čufine, Ivánac in Krnic proti Furlanski ravani. Na vzhodu te rajde govore trsko narečje, onkraj pa nadiško. Na zad-

njih ronkih proti jugu se zajeda furlanščina. Na zahod je presenetljiv pogled na Dolomite in Pale di S. Martino, Pelmo, Civetta, Antelao.

S Karmana dol sem krenil brez poti po senožetih. Bil je žarek julijski dan. Pod Flipanom so ravno napravljali seno, bili so že Furlani iz nižine. Furlani tod gospodarski napredujejo in silijo vedno višje v gore, dokoder je rodne zemlje. Nagovoril sem sejarje po slovenski, a so mi prijazno odgovorili po furlanski in mi pokazali bližnjo pot v Rtin. Vas Flipan in ves ta prostor spada pod občino Gorjane, laški Montenars. V to občino spadajo tudi slovenske vasi: Breg, Zgorbani pod Velikim Karmanom in Ovšje (Cretto), Podkrasje (Sotteretto), Bratini (Frattini) pod Malim Karmanom. V tej občini so še znana slovenska imena Spodnji in Zgornji Zornik, sedaj laški Surnins. Za davna je moralo prebivati tod precej imovito ljudstvo, lahko morda rečemo za celo dobo, ko je gospodovala Benečanska republika. Držala je na uzdi fevdalce, puščala pa je Gorjancem svoboščine; davki za kmetska posestva so bili nezatni.

Prispel sem precej zgodaj popoldne v Rtin. Mestece je jako živahno, seveda vse pofurlanjeno. Rtin je bil iz prve dobe srednjega veka važna trdnjava in pozneje bogata plemiška graščina. Dobil sem dobro prenočišče.

S turo od Resiutte na Lopič, Püšjo Ves, Mali Karman in Rtin sem predelal vzhodno mejo Beneške Slovenije. Ves prostor od Fele in Tilmenta od prelazov Poljice in Muzcev je v posesti vasi ob Tilmentu; a ves prostor je neobljuden. Do poznega srednjejša veka in pa tudi še za novega veka so morali biti vsi kraji na levem bregu Tilmenta slovenski.

Kolovrat (od Ježe 929 m do Kuka 1243 m).

Ime Kolovrat odgovarja morfološko ušinjeni gorski rajdi, ki obsega v lahkem loku vzhodni del Beneške Slovenije na sever. Spremlja ga med Kobaridom in Tolminom Soča, ki teče v precej široki strugi proti vzhodu. Kolovrat s Kukom 1243 m, t. j. z najvišjim vrhom, odpade na zahod v prelaz na Livku 695 m, dočim se na vzhodu z vrhom Ježa 929 m zavije naravnost na jug in tvori dolg hrbet, ki se tik pred Furlansko ravnino v Koradi zopet dvigne na 812 m. »Po Klobuc« 1114 m se odcepi od glavne rajde Kolovrata kobala¹, ki oklepa dolino Kamnice, katera se pod Volčami izliva v Sočo.

Vzhodni del Kolovrata, posebno prehod čez Sleme 865 m, mi je dal za časa divjanja v Tolminu marsikateri nedeljski izlet. Pot po strmem gozdnatem in travnatem pobočju in krasen razgled me je često izvabil z neodoljivo silo iz nedeljskih uradniških krogov. Teško se jih je bilo rešiti, ker je podeželsko uradništvo takrat bilo jako razvajeno — vsaj v Tolminu — da je sobotne večere in nedelje vabilo na zabave, ki so se vršile večinoma po gostilnah. Še danes mi je žal za vsako izgubljeno uro. Posebno ljudstvo, ki je bivalo onkraj Kolovrata pod Italijo, me je silno zanimalo.

¹ kobala — Abfallsrücken.

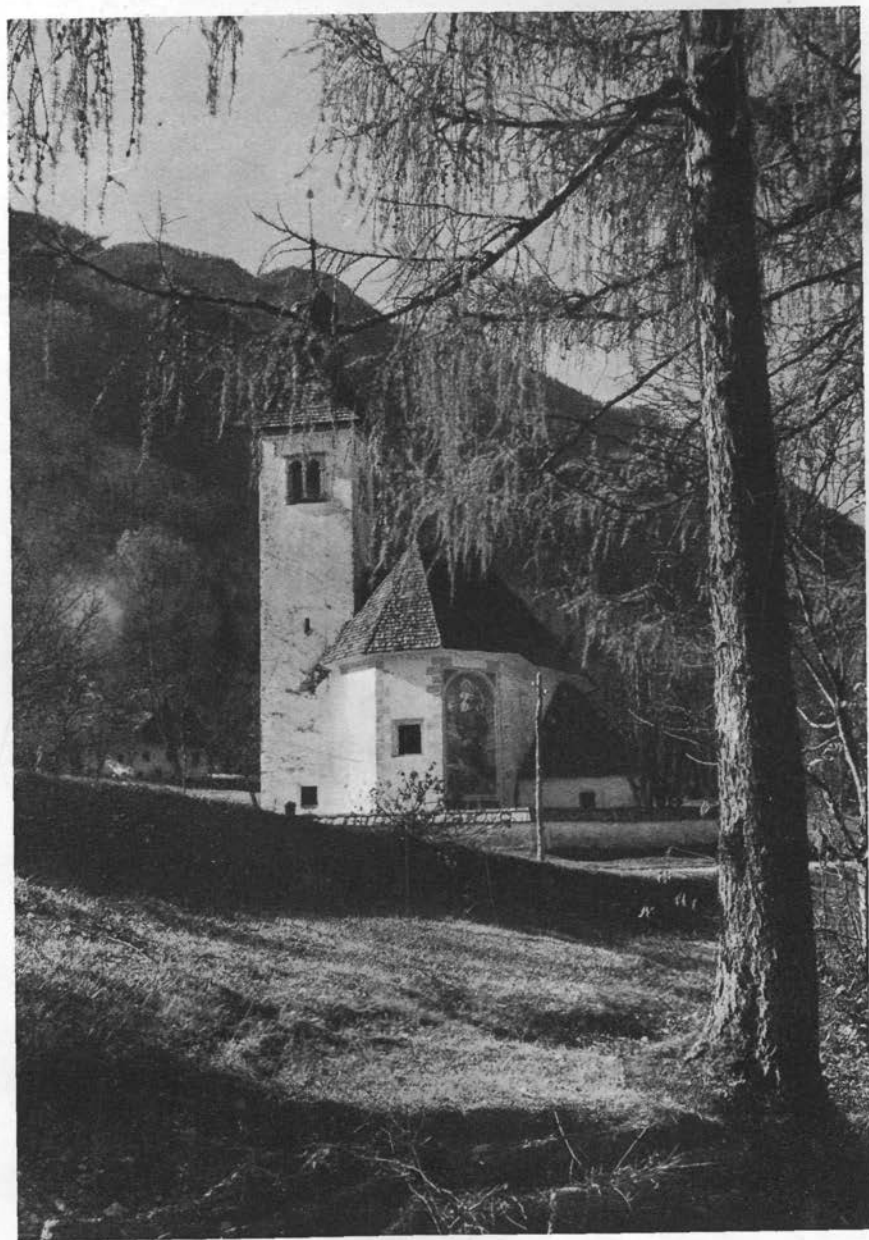
Zadnjikrat sem bil na Kolovratu julija 1918; bilo je po porazu Italijanov, kakor pravijo pri K o b a r i d u, dočim se je odločilni prodor nemških čet izvršil pod Kolovratom v kolenu, katerega je tvorila nekdanja struga Soče, ko je zavila proti jugu pod Ježo, in ga tvori sedaj dolina Ušnika. Kot odposlanec odbora za obnovitev Goriške-Gradiščanske sem imel pregledati mejne gore Goriške in Italije ter položaj gozdov, senožeti in planin. Ta odbor je bil neki nadomestek za bivši deželni zbor. Vlada je izbrala, hoteč biti pravična na vse strani, zastopnike obeh narodnosti, italijansko-furlanske in slovenske, obenem pa političnih strank, klerikalno-ljudske, napredne in socialistične. Tako smo se sešli v tem odboru takratni politični ekstremi: dr. Anton Gregorčič, Gabršček Andrej in jaz. Odbor se je razdelil na razne odseke, stavbni, šolski, industrijski, agrarni in dr. Izvoljen sem bil v agrarni in industrijski odsek. V agrarnem odseku so mi izročili referat o položaju naših planin, industrijski referat pa je obsegal v glavnem kolektivno organizacijo delavstva v produktivnih zadevah, ki naj bi preskrbele in obnovile uničene stroje, orodje in pohištvo. Od maja do septembra sem imel prepotovati 100 km dolgo progo vojnega pasu, od Korade 812 m nad Gorico in Ježo 929 m nad Volčami do Mije 1189 m in Stola 1668 m nad Kobariškim Kotom, Mrzli Vrh 1360 m, Krn 2245 m, Polovnik do 1772 m, Javoršček 1549 m, Kanin do 2585 m, Jérebico 2122 m, Višenjsko do 2666 m in Poliško skupino do 2754 m. Lotil sem se dela z vso energijo. Mikalo me je videti sledpve velike borbe milijonskih vojaških čet; gnalo me je še bolj hrepenenje videti gore, ki so mi dolga desetletja dajale toliko življenjskih moči. Prehobil sem dejanski 2000 km daljine in 65.000 m absolutne višine navzgor. Prehobil in preplezal sem vse gore in vrhove Goriških Alp, pregledal 53 planin². Prišel sem s pregledom bojne vrste od Kalvarije nad Podgoro 240 m do Ježe 929 m; z majem, ko je skopnel sneg, sem obiskal prvo Temljinško planino okoli 900 m nad Bačo. Pred planino so bili zadnji avstrijski rezervni jarki.

Vse goriške planine so ležale v vojni črti.

V kolenu Soče v sovodnju z Idrijo je bila zadnja avstrijska trdna pozicija na Cvetju³ 588 m in Bučnici, pod katero je stala znana božjepotna cerkev Sv. Device v Mengorah 453 m. Tam so se bili najbolj krvavi boji za prodor Italijanov v dolino Idrije in Bače ter obratno od avstrijske strani v dolino Soče proti Kobaridu. Kadar sem se pripeljal iz Gorice na postajo Sv. Lucije, mi je stopil pod cerkvijo milostne matere Jezusove pred oči prizor iz velike vojne človeških zveri. Ob postajnem poslopju sedi kakih 60 vojakov in pred njimi naslonjen na puško korporal, častnik se spreha ja mimo njih, gor in dol. Četa vojakov so Bosanci, mladi fantje 19 let in stari brkati možje. Spodnji del života jim je komaj poznati, vse zadelano s polu-

² Glej moj članek v Goriškem Almanahu I. 1924, str. 76 »Naše planine«.

³ Cvetje ne pomeni morda razcvet rastline, ampak sega na temeljni pojem nazaj: zvito. Isto ime se najde pod Tolminom tik Soče za zaviti svet. Nad Bačo je istega pomena pašnik Cvelovec. Dolgo, brezplodno polemiko med filologi zaradi imena Cvelovec rešuje pač to ime. Cvelovec spominja po obliki na cviliti, iz tega so Nemci napravili Klagenfurt, cvelovec pa ni od cviliti, ampak kot »kvet«, »cvet« pomena verwickelt, gefaltet.

Sv. Duh ob Bohinjskem jezeru

Foto Janko Skerlep

posušeno ilovico, suknje oškropljene s krvjo, obrazi topi in izmučeni. Častnik se ustavi pred korporalom in prijazno vpraša, kako je to, da vojaki niso še jedli. Korporal nekoliko pomisli, prime za dolge brke, na katerih je visela gruda krvi, vrže jo pred častnikom na tla in skoraj malomarno odgovori: »Gospodine poručniče, ručali smo človešku krv.« Četa je bila ostanek bosanskega bataljona, ki je branila prehod v Soško dolino. Bila je neprestano 35 ur v bojih, zadržala je dve celi italijanski brigadi. Bil je ročni boj na življenje in smrt, Bosanci prvih vrst so imeli v eni roki bodalo, na drugi navezanega ubijača (Totschläger), vrsta za njimi pa jim je čez glavo metala ročne granate v italijanske vrste. Ves čas boja vojaki niso imeli časa, da bi segli po konzervah. Borili so se dva dneva in celo noč, skoraj brez prestanka.

Vse sleme vzporedno s Sočo od Korade nad Gorico in čez Kolovrat je bilo v posesti italijanske armade, ki je imela po slemenu glavne rezervne jarke skrbno izdelane, globoko izkopane in večinoma cementirane. Po dolgih gorskih hrbtih, ki se spuščajo od Kolovrata skoraj vzporedno med seboj proti Furlanski ravnini, so bile izpeljane v vijugah ceste, po katerih so vojaški avtomobili lahko drveli s polno silo iz ravnine na bojno fronto. Prvi bojni jarki so bili tik ob vznožju Kolovrata, globoko zariti. Iz teh jarkov so vedli stranski jarki, zakopani v pobočje do vrhnjega rezervnega jarka. Ti jarki so bili prekriti z vejevjem in rušo tako, da so bili sovražniku nevidni. Kljub tej skrbni vojaški pripravi so nemške brigade oktobra 1917 čudovito lahko in naglo prodrle spodnjo glavno črto, gornjo rezervno črto pa so dobili popolnoma izpraznjeno; kajti bežeči italijanski bataljoni so pometali od sebe, ko so hiteli čez pobočje, puške, oprtnike, čelade in vse, kar jih je oviralo. Tudi posadka rezervnih jarkov je iste opustila, brez vsakega odpora, vse se je gnetlo proti Furlanski ravnini. Ko sem pohajal po Kolovratu, sem dobil mestoma nasuto ročnih granat tako, da je bilo komaj stavljati stopinje. Posebno skrbno je bil utrjen Kolovrat. Odkopali so del slemena, da so napravili ploščad, na kateri se je lahko zbiralo vojaštvo, ki je prihajalo iz doline. Neprekopani del slemena, ki je bil obrnjen proti severu in vzhodu proti sovražniku, je mohl kakor zid v obrambo; skozi ta prirodni okop pa so bili napeljšani vstopi v jarke, ki so vodili po pobočju v dolino. Poraz Italijanov je bila nepopisna panika.

Delo in udeležba v odboru za obnovitev Goriške-Gradišanske mi je prišlo prav. Odvetniških poslov je bilo le pičlo, ker je velik del goriškega prebivalstva bival ali interniran v Italiji ali pa je bil pobegnul na Kranjsko in Štajersko. Občine so imele nalog, da so mi dale zaupnike, boljše gospodarje, ki so poznali stanje živine in mlekarne pred vojno, s katerimi naj bi pregledal ves bojni svet ter nabral statistične podatke glede živine na planinah in po dolini pred vojno in za vojne, oziroma po polomu Italijanov pred Kobaridom. Tudi delo na sebi sem opravljal s pravo slastjo. Stanoval sem takrat z družino v Trstu. Po polomu Italijanov sem bil pričetkom novembra 1917 prvič v Gorici. Da sem prišel do svoje pisarne, sem imel težko in nevarno pot skozi žične ovire in jarke ob vhodu v mesto, vse nasute ročnih

granat, vse polno trnja in žic. Videl sem še zadnje plamene sagati iz hiše, kjer sem imel svojo pisarno. Potem sem prihajal skoraj vsak teden iz Trsta v Gorico, da si pripravim polagoma pisarno v lastni hiši, katero je bilo zasedlo avstrijsko orožništvo. Ko se mi je le posrečilo, da sem jih odpravil, sem pisarno otvoril v sobi, katero so bili za silo opravili in nad njo pokrili streho, da ni puščala dežja. Vsako soboto zvečer sem prišel iz Trsta, navadno z veliko zamudo, že ob dveh ali treh na jutro. V nedeljo sem odpravil, kar je bilo odvetniškega dela, na ponedeljek so mi sodniki iz prijaznosti določili vse razprave, kolikor bi jih bilo čez teden, v torek s prvim vlakom pa sem odhajal v planine. Imel sem prosto vožnjo tudi za vojaške in tovarne vlake, tako da sem med Gorico in planinami imel precej ugodno zvezo. Po planinah sem hodil od torca do petka ter se vrnil v soboto v Trst, kjer sem narekoval spise, kolikor sem jih rabil za Gorico. Tako mi je hitro potekal čas od tedna do tedna. Bivanje v planinah mi je bilo pravo poživljanje.

Prebivalstva je bilo ob gorenji Soči še jako malo. Morda po polovici jih je bilo v Tolminu in Volčah, po vaseh pa so bili le posamezni gospodarji, ki so se vrnili izpod Avstrije. Vse se je čutilo zapuščenega in ker je bilo malo živine in so bila polja vsa razorana, je bilo komaj toliko živil, da so se ljudje za silo preživljali. Tembolj so bili domačini veseli, ko jih je obiskal človek iz mesta in so kakor gladni pričakovali vesti, kdaj in kod pride odrešenje. Bila je že precej razširjena blagovest, da pride Primorska pod Jugoslavijo. Ni bilo ne konca ne kraja izpraševanj. Kot odposlanca deželnega odbora so me še posebno spoštljivo sprejemali in dali bi mi pač radi vse, kar so imeli. Navadno pa je bilo tako, da sem izmučenim svojim vodnikom še sam moral pomagati iz svojega pičlega brašna. Tako mi je opešal krepak kmečki človek v planini »Za Bretenom« 1222 m pod Krnom. Sam se mi je ponudil, da mi ponese oprtnik, ki je bil res precej težak, ker sem imel pripravljenega za daljše potovanje. Komaj uro daleč sva hodila v breg, pa mi je izjavil, da mora počivati. Ko sem pogledal krepkega, koščenega gorjana, sem se začudil, da je po kratki hoji že utrujen. Zapazil je moj pogled in vdano priznal, da je lačen in izmučen: »Imam sedem otrok in ženo in dobim od preskrbovalnega urada 2 kg turščice na mesec. Polje je razteptano — za hrano imamo kozje mleko in nekaj zelenjave. Mleka ne prenesem; kar je drugega, puščam otrokom in tako me je lakota skoraj ubila.« Očital sem mu, zakaj si je naložil moj oprtnik ter ga zadel sam na ramo. Potem sva lezla počasi do planine, kjer sem mu dal skromno kosilo od svojega in ga odslovil. Preplezal sem potem strmo steno Vrat 1960 m za Krnom, za trdno avstrijsko pozicijo na Krnskem Vršiču 1897 m. Tudi moje brašno ni bilo drugega nego nekaj škatlic sardin in črnega, deloma z zmletim žaganjem pomešanega kruha. Bilo je namreč dovoljeno, pomešati med moko pet odstotkov žaganja vsled boljšega prebavljanja, kar pa so peki stopnjevali kolikor mogoče visoko. Kljub temu sem vztrajal prav čudovito dobro in se prepričal, da človeku bolj škoduje preveč, nego premalo. Kadar sem stopil iz vlaka pri Sv. Luciji, me je obsinila zavest, da bom prost v prirodi nekoliko dni

Stara Gora s svetiščem Marije Device

živel v svojih gorah in občeval s svojimi preprostimi ljudmi. Navadno sem hodil po 10 do 12 ur na dan. Vrnil sem se pa vedno okrepljen in vesel k svoji ljubi družini v Trst. Še danes imam svoja pota po zahodnih Julijskih Alpah l. 1918 prav v svetem spominu. Videl sem vso zapuščeno vojne grozote, videl pa sem zopet svoje solnčne visoke gore, svoje dobre, nepokvarjene gorjane.

Dne 2. julija 1918 zgodaj zjutraj sva odšla z Ivanom Gerbecem, občinskim možem iz Volč, po poti v Kamnico, strmo na Ravenco 737 m proti Kovačičevi planini 824 m. Pot vede po rogovili Kolovrata, ki se odcepi od glavne rajde in niza naravnost proti Tolminski Soči, katero sune proti vzhodu, da obide Bučenico 509 m nad Tolminom in se šele pri Sv. Luciji vsled pritoka Idrije obrne proti jugu. Na temenu 824 m te rogovile v globoki krnici leži Kovačičeva planina, imenovana po bivšem veleposestniku Kovačiču od znane Žančeve družine pri Sv. Luciji na Mostu. Dospela sva tja okoli 6. ure. Vsa krnica je bila polna razmetanega vojnega orožja in različne vojaške oprave. Stanu že poprej ni bilo, ker leži planina nizko ter je bila obložena le v poletnih mesecih. S temena sva si razgledala Soško dolino s Tolminom ter Kolovratu nasproti stoječi Mrzli Vrh 1360 m, kjer je bila znana, ves čas tekom vojne nepremagljiva pozicija avstrijskih čet. Pod nama gozdnata dolina Kamnica, na izhodu iz nje dolga vas Volče, od katere proti Ježi se vzpenja gozdnato rebro do Špika 732 m. Nižje pod njim je obli vrh nad vasjo, ki se imenuje Vóčina, v domačem dialektu Učen. Stari možje v Volčah in tudi v Tolminu ne rabijo besede Volče, ki je menda umetno potvorjena, marveč govore: »Grem v Učen«. To ime sem dobil tudi pri Prebáčevem pod Kranjem ob Savi: Vélika in Mala Vočna. Pomena besede nisem mogel doznati,

ne od ljudi, ne po morfološki obliki, morda utegne pomeniti kraj z obilnim sadjem, ovočjem.

Pobočje Špika do slemena Kolovrata se zove na južni strani Osojnica, na severni strani pa Prisojnica, tipične Schatten- und Sonnenseite. Od Kovačičeve planine naprej vedno po slemenu so lepe senožeti Rávnische in Hlévnik do 876 m. Severno pobočje Ravnice je enakomerno strmo, razdeljeno na senožeti Senice, v posesti Zatolmincev, Gabrcev in Volarcev. V pobočju Hlevnika proti Soči leži samotno selišče »Pri Fonih«. Domačini f ne morejo izgovarjati in izgovarjajo prav po arabski h »Pri Honih«. Ime je iz bavarskega dialekta in pomeni ogenj, iskra, Funke. Tudi drugod po tolminskih planinah najdemo »Požar« za pašnike, katere so pastirji pridobivali s tem, da so požgali gozd ter se polastili sčasoma gosposke zemlje. Nikjer drugod po vsej dolini ni sledov za nemškimi priseljenci, pričenjajo se šele z Nemškim Rutom in po dolini Bače. Od Fonov naprej se severno pobočje Kolovrata imenuje sprva Črče. Beseda in živo zeleni drn je dokaz, da so nemški prišleci izčrtali gozdove.

Prehod 865 m iz Kamnice na severno bivšo italijansko stran vede k vasi Klobučarji »Čez Sleme«. Na Slemenu stoji kapelica, kakor povsod na Tolminskem, ko se skloni teme. Nad Hlevnikom zavije steza v loku okoli zatrepa Kamnice po Snóvišču na vrh Slemena. Vrhovišče vzhodnega dela Kolovrata je »Po Klobuč« 1114 m, pod njim »Za Gradom« 1072 m, pobočje na obeh straneh se imenuje Dre(n)ke. Prebivalci nosnik -en- še precej slišno izgovarjajo, v italijanščini pa je docela ohranjen Drenchia. Na italijanski strani je tudi vas tega imena. Beseda je istega pomena kakor Drežnica, t. j. vlažen svet. Od tega imena je tudi osebno ime Podreka, t. j. prebivalec v dolini »Pod Drenkami«. Učen filolog je umetnično razlagal pomen besede, da je spakedrana iz laškega »patrijarh«; dokazal je le, kam včasih zaide pri zeleni mizi filologija, ki ne pozna prirodnega položaja. — Po slemenu Kolovrata je ves čas krasen razgled na Beneško Slovenijo. Vidiš Čedad, Videm, Furlansko-Beneško ravnino in ob lepem, čistem vremenu tudi morje. Od Kolovrata segajo kakor orjaško pahalo v nižino vzporedni gorski hrbti in kobale, upognjene nekoliko od severa proti zahodu; med njimi so dolge, globoke struge: izpod Ježe Idrijca, ki je tvorila avstrijsko-italijansko mejo, izpod Drenk Reka, ki doteka v Kózico in le-ta v Rbeč, kateri prihaja sredi med Reko in Idrijco. Izpod Kuka teče Kodarijana, ki doteka Reki. Izpod prelaza na Livku teče druga Reka, ki doteka Aborni. Aborna pa prihaja izpod Matajurja ter se izteka v Nadižo. Od bogatega rečja se imenujejo prebivalci Rečanje.

Med Idrijco in Rbečem je Srédenjski hrbet od Huma 905 m dol čez strmi stožec s cerkvico sv. Ivana 703 m tik nad Idrijco, dalje na hrib sv. Miklavža 670 m nad nekdanjim prehodom čez Jajnik in široko teme Stare Gore, Castel del Monte 618 m s slavno cerkvijo sv. Marije Device izza l. 1175, ki je daleč okoli znana romarska pot. Izpred cerkve je krasen razgled po Furlanski nižini do Ogleja in na morje, daleč v ozadju na sever Triglav. Od Kolovrata dol pa po vsem dolgem slemenu je, deloma v umetnih vijugah, izpeljana vojaška cesta do Čedada.

(Konec prih.)

Durmitor iz Žabljaka

Foto dr. Br. Gušić

Lipošek Marijan:

Čez Durmitor na morje

(Konec.)

Dobri Do, Komarnica, Šavnik.

Naslednji dan je bil mračen kakor prejšnji. Polegali smo, računali smo dneve bivanja v Škrkah. Kar nenadoma je padla beseda: »Odhod!« Prestrašili smo se je in želeli smo si je. Naglo smo se pripravili. Zaživelo je v nas mrtvilo oblačnega dne. Eden je kuhl kosilo, drugi je snažil umazano posodo na jezeru, ostali so polnili nahrbtnike. Ob dveh popoldne smo se poslovili od ljube bajtice. Za slovo smo vrezali v deblo svoja imena in geslo »tremпка«.

S težkim srcem, toda trdno odločeni, smo stopali proti Vratcem. Škrke so nam postale drugi dom, mi sami smo rasli ob njih. Vsak je bil osebnost zase, po obleki, značaju in postavi; še klobuk se je vsakemu prilagodil. Otrdeli smo, mehkužnost nam je v skalnati divjji narodi lezla iz utrjenih teles. Strogi smo bili med seboj, pa poznali smo humor in domiselnost. Za tovariša bi v potrebi žrtvovali vse. Doživljali smo protiutež proti mestu in mehkužnemu študiju. Nismo se precenjevali, pa tudi ne podcenjevali.

V dveh urah smo bili na Vratcih. Zadnji pogled na Škrke, na jezera, na naše kočice, pa smo odšli čez kamenite Mliječne Dolove pod Šarenimi Pasovi v Dobri Do.

Tam pa smo pest cigaret in mehak papir, ki ga civiliziranci nujno rabimo, zamenjali ženam za ljuto mleko in kajmak. Papir so porabile za svaljčice — tam kadé kakor Turkinje — žal, pri nas ni bolje.

Šareni Pasovi in Bobotov Kuk z Dobrega Dola Foto dr. Br. Gušić

Zapihal je sever, pokazala se je modrina. Toplo solnce nas je obsijalo, ko smo stopali proti Klještni, kjer se svet strmo prevali v Komarnico. Na robu smo obstali. Stena gostih oblakov je pravkar odkrivala Štit. Jasno nebo se je dvigalo nad sivimi meglami, v senci so stale glave vrhov in boki so bili zlati. Še en pozdrav visokemu Bobotovemu Kuku in že nam izgine lepa slika za robom.

Strma steza vodi v dolino.

Komarnica je dolga. Zgoraj je skoraj ravna, pokrita s prodrom suhe struge. Nekaj kilometrov v daljavo se vleče. Tisti del je najlepši. Na levi se koj iz ravnega dna poženo navpik Boljske Grede v masivnih in gladkih prevesastih stenah. Špiki, stolpi, roglji segajo v strmoglavo višino. Tistikrat, ko smo korakali mimo, jim je zahajajoče solnce dajalo čudno, zlatordečo barvo skozi jasnino in težke hudo-urne oblake, ki so se podili od severa. Na desnem bregu doline se položno vzpenja gozdnato pobočje, mirno nasprotje divjemu skalovju na levi.

Hiteli smo. V Dobrem Dolu so nam rekli, da je do Šavnika dve uri hoda, pa dve uri smo hodili samo pod Boljskimi Gredami. Dolga je ta mogočna falanga sten, filistru v grozo, plezalcu v veselje. Prišli smo mimo male planine, menda se ji pravi Dobrišnica; nato pa nas je kolovoz skozi šumo vodil strmo navzdol v spodnji del doline.

Naš korak je bil kaj nagel. Bližal se je večer. Skozi ožino med dvema skalama je cesta s potokom vred planila v široko, golo dolino. Daleč za ovinkom smo slutili vas. Vsaj do tja smo morali; kajti za noč se je obetal dež. Slabe sledi kolesnic so se črtale v travnata tla. Zadaž za nami so se široke Boljske Grede strnile v eno samo črto, osvetljeno od večerne luči. Kopasti oblaki so plavali nad njo čez

V dolini Komarnici

Foto dr. Br. Gušić

položen gozdnat hrbet. Skozi oblake so pogledovale modre zaplate. Pred nami pa so cunjaste megle odkrivala mesec, ki se je tekom tedna debelo zredil.

Tonili smo v mraku. Daleč na obeh krajih široke doline so se zasvetile medle luči vasi. Komarnica je pol ure dolga vas, hiše so raztresene, le malo jih je ob poti, večina pod obronki gozdnatih pobočij.

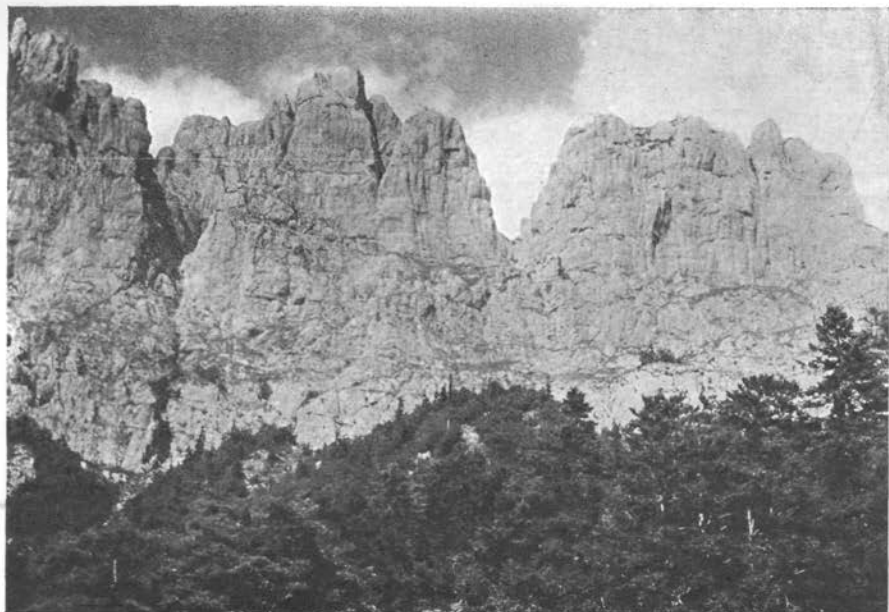
Zaprosili smo za konak. Veseli bi bili vsake šupe s senom, še listja bi se ne branili; toda trdo so nam kmetje odbili prošnjo. Morebiti so se prestrašili petih fantov divje zunanosti s cepini v rokah. Učitelja in popa ni bilo doma.

Nismo se več brigali za neprijazno vas. Okovanke so srdito zaškripale na slabi stezi. Na polju nam preseka potok pot. Drug za drugim preskočimo deročo vodo in stojimo pred samotnim mlinom. Veseli, da imamo streho nad glavo, stopimo vanj, pogrnmemo plahte po vzboklinah, ki so služile za tla, privlečemo z bližnjih kopic sena za silo in trudni poležemo. Tisti večer smo zavžili vsak kos kruha in prigrizovali sladkor.

Spanje ni bilo kaj prida. Ležali smo kakor na hribih in dolinah. Zvita in izkažena so bila telesa. Veseli smo bili jutra.

Zjutraj smo krenili na pravo cesto, s katere smo prejšnji večer v temi zašli. V borni bajti, kjer so bili kljub zgodnji uri že zbujeni, smo dobili v umazani posodi mrzel zajtrk. Potem pa smo jo udarili proti Šavniku.

Boljske Grede

Foto dr. Br. Gušić

Bistrica Komarnice krene na desno v ozko sotesko, koder še za stezo ni prostora, mi pa zavijemo po poti na malo sedelce, kjer se nam odpre prelep pogled na konec doline. Tik pred našimi nogami leži med bregovoma majhen okrogel ribnik. Pas jezerske trave se v loku kroži ob bregu in veliki lokvanji plavajo po čisti, temni vodi. Jezerce leži v senci, za senco se pa kar zablešči očem, ko gledajo položne, z zlato pšenico posejane griče in bele hišice Poščenja med temnim listnatim drevjem. Za griči se dvigajo široki obrasli hribi, vrhu katerih pogleduje s skalami že kras iz zemlje. Pot nas vodi na levo čez grič. Ko stopamo navzgor, nas spomni leskov grm na domačijo. Pokošene senožeti na obeh straneh so prav slovenske! Onstran vrha se pa slika kar nagloma spremeni. Krševita dolina se odpre pred nami in hoja nizdol je muka. Na drugi strani se nad ozkim dnom doline visoko vzpenja vijuga nove ceste v Žabljak. Slaba pot nas kmalu pripelje v Šavnik.

Iz Šavnika do morja.

Šavnik je sresko mesto, pa je kaj skromen kraj. Morda bi odnesli odtod slabše spomine, da ni bilo tebe, dobri Obrade Jakiću! Kafedžija Obrad, visok mož srebrnih las, krasnega nosu in lepih ustnic pod črnimi brki, je nas študente sprejel gostoljubno in nam, sam nepremožen, kaj skromno zaračunal, kar smo popili in zajedli. Kajti ves dan smo čakali v Šavniku na avto. Pošta, ki vozi enkrat dnevno v Nikšić, je bila zasedena do zadnjega prostorčka. Počasi so

Gozd v Komarnici

Foto dr. Br. Gušić

se vlekla ure, naša potrpežljivost je bila velika. Naše oči so videle v zadnjih dneh toliko lepega, da nas okolica ni bogvekej zanimala. Vendar imam od Šavnika lep in prijazen vtis. Med strmimi, visokimi hribi čepi nekaj hišic ob potoku. Na koncu vasi pritekajo od vseh strani trije ali štirje gorski hudourniki in se združujejo v Pivo, ki je tod majhna in plitva in kmalu izgine v ozki soteski. Lepe vijuge nove ceste imajo komaj toliko prostora, da padejo z roba strmo navzdol in se v vasi za hip umirijo, potem pa se zopet poženo za ovinkom kvišku. Pihal je sever in solnce je metalo nenavadno svetlobo in svežo luč v ozki kotel med gorami.

Naročili smo avto iz Nikšića. Ko smo zvečer čakali na vozilo, je prijezdil pred kafano visok možak; spoznali smo učitelja iz daljnih Rudin. Prispel je ubožec v nevihti čez Durmitor semkaj v Šavnik po opravkih. Razveselili smo se znanca in prijazno smo se pozdravili.

Naš avto je imel na poti k nam karambol in je dospel v Šavnik šele ob desetih zvečer. Prepozno je bilo za odhod. Zvesti starim načelom, smo se zleknili na plahte na trdih tleh kafane. Drugo jutro smo se ob sedmih poslovili. Naš novi znanec, šofer Vlado, je bil pravi tip veselega, podjetnega, pa sila navihanega fanta. Virtuozno je vozil svoj avto. Takoj za prvim ovinkom okrešemo kamenito ograjo ob mostu — volan funkcionira samo na levo! Kmalu izvemo, da je spodnje pero zlomljeno in povezano z žico in vrvico. V ozki dolini navzgor in strmo v klanec vodi cesta. Motor sumljivo hrope. Nenadoma nekaj zaškrtno — molk. Mehanik Krsto se požene iz vozila, nekaj pipa pri

motorju, Vlado se napenja pri volanu. Naenkrat zabrni — zmago-slaven šoferjev pogled velja nam! — pa se odpeljemo dalje. Nekaj sto metrov prevozimo, ko začne predstava od kraja. Mi se krohotamo in pojemo: »Gori na klanecu bo tretja postaja...!« — in sedem je bilo vseh!

Visoko na planoto se dvigne cesta, kjer se pokaže zopet alpski svet: 1600 m visoko smo. Zato pa je svet proti Nikšiću bolj razbit. Navzdol je šlo bolje. Nekje ob poti je stala kafana. Vlado, naš voznik nas je častil: »Dosta ste se namučili!« je dejal.

V Nikšiću si je motor v dveh urah opomogel. Mesta si nismo ogledavali, ker so vse ulice enake, povsod si podobne nizke hišice, povsod prah in kafane, povsod Črnogorci, ki »zabušavajo« pred durmi. Sedli smo še mi in pisali prve pozdrave s svojega povratka.

Ob eni popoldne odrinemo dalje. Takoj za mestom se nam pridružita dva orožnika. Moža imata službo nekje daleč ob naši cesti, pa bi morala peš, če bi ne srečala nas. Vlado, prebrisan, kakor je, ju radovoljno vzame na voz. Taka poznanstva še prav pridejo! Motor vleče sedaj devet oseb — nas pet, Vlado, Krsto in orožnika. Kakih deset kilometrov vozimo tako po Nikšićkem polju. Preden se cesta vzpne v klanec, gosta izstopita in stisnemo si roke. Nato pa požene Vlado navzgor.

Samotne hišice ob cesti so male trdnjave. Nekatere so požgane in izropane, na drugih opaziš zabita vrata in strelne line v zidovju. Cesta se na levo dviga čez krševito pobočje. Vročina pritiska. Naenkrat silno počí.

Odletel je ventil zadnjega kolesa. Vlado poskoči in brž zamenja novo gumo. Tričetr ure traja vse vkup. Nato dobrih 50 m vožnje.

»Bum!« Drugič.

Vlado zakolne. Nima nobenega ventila več. Nekaj šari po svoji ropotiji, potem se nečesa domisli in se spravi na delo. Mi posedemo pri kamenitem spomeniku. Na vsej poti od Šavnika dalje so nas spremljala taka žalostna znamenja. Tod so padli zvesti možje državotvornega prepričanja od krogle odmetnikov. V senci kamenitega stolpa čepimo. Vroče pali solnce cesto. Zabavamo se s tem, da s kamenjem podimo martinčke, ki plaho begajo izpod bornega grmičja. Na vzhodu rase kumulus. Daleč je še. Na tihem upamo, da ga ne bo k nam. Globoko pod nami leži zeleno polje, vijugasta struga mirne rečice se vije po njem. Mimo nas drve avtomobili. Cesta iz Nikšića v Trebinje je precej prometna, žal nam nikdo ne ve pomoči. Vlado je zadelal ventil z lesenim klinčkom in voskom. Čez eno uro odri-nemo dalje. Sto metrov.

»Pok!« Tretjič vrže ventil iz gume.

Tretja postaja!

Kumulus je zrasel čez vse obzorje. Za gričevjem je Nikšić že v dežju. Dolge štrene se vlečejo od ravnega dna velikanske oblačne kope globoko do zelenih tal. Vidno se nam bliža uima. Vlado in Krsto hitita na vso moč. Željno se ozirata na desno in levo, da bi pridiral mimo kak avto in nam dal novo gumo. Zanimivo je pogledati steno

dežja, ki se pomiče proti nam. Razpnemo čez mesto nesreče šotorke, debela ploha zaropota po platnu. Mi pa, vdani v usodo, zapojemo: »Il će doć, il ne doć, ćekaću ga do polnoć!« — namreč avto. Poiščemo zadnjo štruco in si jo bratski razdelimo. Popravilo traja kar pod plah-tami dalje. Končno sta gotova. Zbašemo se v škatlo, zadelamo se s plah-tami, poveznemo streho čez uničeni voz in se odzibamo dalje.

Tako priropotamo na vrh klanca v vas. Sedemnajst kilometrov — štiri ure vožnje. Spet postaja — četrtina od Nikšića. Dež ponehuje, temni oblaki na nebu pa ne obetajo nič dobrega. Nova kafana ob cesti nima ničesar razen nekaj preperete čokolade in trhlih bonbonov. Rakije ne pijemo. Čakamo in se oddihujemo, dokler ne privozi mimo rešitelj v osebi Vladotovega znanca in nam da novo, lepo, krasno, celo gumo s še lepšim in krasnejšim ventilom. Kako smo veseli! Odpe-ljemo se v dež. Nevihta in ploha divjata nad nami. Blizu nas trešči dvakrat, da se kar stresemo. Po divjem krasu nas pelje cesta. Visoka kraška planota, sami griči, velike, ostre, meter visoke skale in bo-deče grmovje. Holm je enak holmu, cesta se po ravnem zvija mimo vrtač, v ostrih vijugah se vzpenja v klanec in v še ostrejših pada. Tu in tam švigne mimo nas boren košček obdelane zemlje. Še tisto bore žita je poležano od viharja.

Motor vzdrži, gume vzdrže, Vlado pa brezobzirno vozi krog silnih ovinkov. Dež ponehuje, nebo je sivo prepreženo z oblaki. Pod nami se pokaže polje. Na desni, na zapadu, pa vstane čudovita rdeča zarja, ki jo meče nevidno solnce skozi megleno mrežo. Strmo pada cesta v dolgem klanecu v Grahovo. Ura je sedem zvečer. Naš avto seveda nima luči. Treba bo zopet prenočiti. V veliki kafani večerjamo in pre-spimo hladno noč na tleh. Ponoči sem pogledal ven. Po vihnem dnevu je vstala nad deželo krasna mesečna noč.

Drugo jutro je bilo mrzlo. Že ob šestih smo drveli po ravnih ovinkih čez kraški svet. V dolgih serpentinah navzdol na obširno polje in naravnost čezenj mimo samotne pravoslavne cerkve in dalje v strm breg brzimo. Klanec je hud, ovinki še bolj. Skalovje na desni je tesno ob cesti, včasih vise nad nami mračni oboki, na zunanji strani pa strmo pobočje. Ograja je le prevara. Na določene razdalje so izo-gibališča. Dobro, da ne srečamo za ostrim ovinkom avtomobila; kajti Vlado podi kakor zbesnel, popoldne ima v Nikšiću nogometno tekmo in se mu mudi. Okrog na vrhovih nas pozdravljajo okrogle utrdbe — blizu smo morju. Še čez nizko sedece zdrvimo in na oni strani po položnem klanecu navzdol. Na desni zagledamo veliko trdnjavo, do katere vodijo lične vijugice, ki se na nasprotnem pobočju lepo vidijo. Ko pustimo trdnjavo za seboj, se nenadoma odpre pogled globoko pod nami na Risanski zaliv. Vlado zavoji strmo navzdol. Topel veter piha, težak, slan zrak nam prinaša. Že čutimo morje! Ob cesti zrasedo kar nagloma oleandri, beli in živo-rdeči, oljke in ciprese. V naročje nam prileti cikada. Pod nami je temnomodro — morje.

Dolga je bila naša pot. Nastopili smo jo na svojo pest, na lastno podjetnost in odgovornost. Videli smo, kar je danes dano videti še malokaterim. Vrnili smo se bogati in srečni. Jug! Tja gredo naša pota, kjer se nam odkrivajo kraji novega, možatega dela.

Gospasveta

Carinthiacus:

Sveti Krištof na Koroškem

Kdo ne pozna Sv. Jošta pri Kranju? Nekaj podobnega je Sv. Krištof (904 m) nad Celovško ravnino. Na vrhu gore stoji daleč vidna romarska cerkev sv. Krištofa, od množič silno obiskana. Tu gori prihajajo procesije iz vse slovenske Celovške, iz skoraj vseh župnij Velikovške ravnine in iz mnogih krajev slovenske Podjune. Seveda prihaja na goro tudi mnogo izletnikov.

Pripoveduje se, da je pred davnimi časi sv. Krištof bival v cerkvi na Gori sv. Uršule. S svojo prošnjo je pripomagal kmetom do obilnega blagoslova na polju. Toda ljudstvo ni praznovalo njemu posvečenih dni s pobožnostjo in z molitvijo, ampak jih je preživelo ob igri in plesu. To je svetnika užalilo, da je zapustil Goro sv. Uršule in se preselil na sedanjo goro Sv. Krištofa. Slovenski kmetje z vznožja Sv. Uršule pa odslej romajo k Sv. Krištofu nad Krko za kruh prositi, to je za blagoslovitev žitnega polja. Največ procesij pride na Križev teden, dalje na god sv. Ožbalta ter ob sv. Lovrencu.

Sv. Krištof je stražar slovenske zemlje na Koroškem. Gora stoji še v slovenskem ozemlju, a više proti severu se razprostira že nemška Koroška. Tudi ob tej gori in na njej so se pred dobrim desetletjem bili boji za posest Koroške. Če prideš v Št. Lipš ob Krki ob vznožju Sv. Krištofa, si oglej na pokopališču edini slovenski nagrobni spomenik, to je spomenik pokojnega nadučitelja Švikaršiča. (Njegov sin, profesor glasbe, je zbral več zvezkov koroških slovenskih narodnih napevov.)

Najlažji dostop k Sv. Krištofu je iz Št. Lipša. Danes v cerkvi v Št. Lipšu ne slišiš več slovenske besede. Na stenah pa še visijo table križevega pota s slovenskimi napisi; toda pridiga, molitev, petje — vse je v cerkvi nemško. Otroci, ki pridejo v šolo, so sami Slovenci, šola pa je popolnoma nemška in dobro desetletje sem je tudi v cerkvi vse nemško. Otroci ne znajo več slovenski moliti. Zadnji slovenski duhovnik je bil Vinko Razgoršek, zdaj župnik v Črni. Za njim je prišel nemški duhovnik in z njim nemščina v cerkev. Dobro desetletje še in — konec? ... Tako je s slovenstvom v deželi, ki se imenuje zibelka slovenstva.

Iz Št. Lipša je na vrh Sv. Krištofa eno uro hoda. Pot ni prestrma. Ko sem prišel na vrh, sem si ogledal cerkev sv. Krištofa. Tudi tukaj visi po stenah križev pot s slovenskimi napisi. Kako dolgo še? V Porečah ob Vrbskem jezeru je nekdo take slovenske napise križem prečrtal. Kako bo pri Sv. Krištofu? Priporočil sem se sv. Krištofu: »O dobri svetnik, varuh zoper kugo, čuvaj naš rod!«

In potem sem dolgo užival razgled z gore Sv. Krištofa; proti severu ga zapirajo gore in gozdovi, a krasen je proti vzhodu in zlasti proti jugu. Na vzhodu Trušenjska dolina ter del Velikovške ravnine ob južnem vznožju mogočne Svinje Planine (2081 m). Na jugu je lepa in rodovitna Celovška ravnina, ki jo omejuje hribovje Gure (Osojnica); v ozadju stoji mogočna stena Karavank.

Lepa je Celovška ravnina. Po njej se razprostirajo slovenske župnije: Timenica, Otmanje, Pokrče, Št. Tomaž, Grabštanj, Št. Peter pri Grabštanju, Podkrnos, Žrelec, Št. Jakob ob cesti. Večina teh župnij je zdaj dobila nemške duhovnike; mladi rod kmalu ne bo več znal slovenski.

Na Gurah (Osojnici) zapazimo dve cerkvi; to so Medgorje in še višje ležeče, daleč vidne Radiše. Onstran do Karavank se razprostira Rož, to je dolina Drave od Rožeka do Obirja. Preko Celovške ravnine teče Krka v smeri od severa proti jugu; v bližini Grabštanja se zasuče proti vzhodu in se kmalu nato izliva v Dravo. — V smeri proti jugozapadu se vidita dva temna stolpa: to je staroslavna cerkev v Gospisveti. In malo južno od Gospesvete, ob zapadnem robu Celovške ravnine, se razprostira Celovec; posebno lep je pogled nanj ponoči. — Kamor pogledaš proti jugu: sama stara slovenska zemlja in Celovec sam leži prav v osrčju te zemlje. In danes? Pojdite gledat, poslušat!

Sv. Krištof leži ob robu slovenskega jezikovnega ozemlja. Preko te gore in preko Sv. Helene (1058 m), ki stoji dve uri zapadno od Sv. Krištofa, je šla meja glasovalnega ozemlja. Obe gori sta mejnika med nemško in slovensko zemljo na Koroškem. Na vrhu Sv. Helene je nekdam stal poganski tempelj. Zdaj stoji ondi cerkev, posvečena sv. Heleni kraljici. Ob vznožju Sv. Helene je nekdam ležalo mesto Virunum, pokončano za preseljevanja narodov. Tako Sv. Krištof kakor Sv. Helena sta podružnici župnij, ležečih v slovenskem ozemlju Korotana.

Naš kotiček

SKALOVJE JE NAŠE DOMOVJE...

(Vernodušni spomini na ponesrečenega tovariša.¹)

† *Sandi Wisiak*

Cojzovi koči, prvikrat in za vselej. Ti, nedosežen planinski učitelj, si mene začetnika sprejel ko učenca in me vzgojil za tovariša. Rasel sem ob Tvoji moči in ljubezni. Že tisti prvi dan si me pripeljal v snegu in ledu na vrh Kočne in dol: resna šola!

Govorila nisva nič. Pač: govorila sva o moji mami in njeni bolečini, govorila sva o materini ljubezni in srca so se srečala v prijateljstvu. Nato sva mesec za mesecem, leto za letom hodila z roko v roki.

Kmalu sva hodila od zmage do zmage.

V maju tisočdevetstoenaintridesetega sva se kopala v jasnih solnčnih žarkih, ki so se odbijali od snežne odeje, na vrhu Zeleniških Špic. Nasmejana in razigrane volje sva bila. Okoli naju pa so grmeli in peli silno pesem ogromni plazovi, tudi z bližnje Planjave... Smejala sva se — na varnem z lepim razgledom. Življenjska usoda bi ne bila tako kruta, če bi se takrat, ko se jočeš, ne spominjal prejšnjega smeha. Danes si mislim, da bi bilo bolje, če bi takrat ob silni pesmi plazov molila.

Na Duhovo, nekaj tednov po tem. Ob luninem svitu sva se vzpenjala po srežu pod stenami Rjavine skozi Kot navzgor, dalje in kvišku na teme našega očaka. Stolp je ždel neviden pod snegom, da ni bilo sledu o njem. V najinih srcih pa je bilo neizmerno veselje, solnce je ravnokar vzhajalo.

¹ Sandi Wisiak; 12. maja 1933 ga je na Planjavi podsul snežni plaz. (P. V. 1933, 416.) — *Uredn.*

Iskala sva doživetij, močnih in resničnih, v silni naravi, smela in predrzna.

Na Vidovo istega leta. Šestnajst dolgih ur sva plezala čez oni nazobčani greben, ki je najtežji in najdaljši v naših Alpah; šestnajst dolgih ur brez počitka — ta dan sem Te priganjal jaz. Mudilo se mi je domov, domov, v težki srčni brigi. Noč naju je objela na vrhu Škrlatic. Nič miru! Brzo, brzo dol, domov. Domov v temnih slutnjah. Hitel sem... Slutnja je postala resnica. Dobil sem svojo mamo — mrtvo. Uboga moja dobra, zlata mamica! Jokaj, osiroteli otrok!

Sam! Mame, ljube mame moje ni več pri meni. Dvakrat sam: Tebe, zvesti tovariš, ni več; z vama kramljam dolge večere, ko sem čisto sam. Njeno sveto in Tvojo sliko nosim vedno s seboj, preko sten, kaminov, previsov in strmih snežišč. Vedno se mi dozdeva, da jo bom srečal nekoč kar nenadoma. Stopila mi bo naproti, pozdravila se bova in padel ji bom pred noge in poljuboval jo bom. Obema bo dobro, bolje kakor kdajkoli poprej. Takrat bova poklicala še Tebe in prišel boš, kajne?

Odslej so postale gore še bolj najine. Vse poletje sva romala k njim na vrhove in se vračala. Ti si se vrnil k svoji dobri mami, vesel in zadovoljen, jaz pa sem stopil po povratku na pokopališče k njenemu grobu; prinesel sem ji planinskih rož, pokleknil sem in molil. V duši se mi je trgalo kakor plaz, žalost je vrela kakor vihar, pognalo me je z groba in bežal sem v gore. Z vrhov pa sem gledal proti oni vasi, za katero je ono groblje, kjer je tudi njena gomila. Pa se mi je zopet zahotelo, da bi klečal ob njenem grobu in molil. Ti si me razumel.

Padale so tisto leto stene. Plezala sva vse. Da bi se bala smrti? Ne, nikoli! Čemu? Bila sva v Črnem Grabnu — tam sva molila; nisva bila sama, ubogi Vladimir je stopil tik poleg naju, bili smo trije, molčeči — proseči! Za rojstni dan moje blažene mame sva zaplezala v steno, kjer še ni bilo človeške noge; zmagala sva steno Koroške Rinke. V februarju tiste zime, za Svečnico, sva v ledenem viharju naskočila Triglav. Moj uhelj in Tvoja noga, komaj sva jih rešila, da nista zmrznila. Na vrhu sva pa le bila! —

Še isti mesec sva bila v Planici. Ob severni steni Jalovca sva gazila sneg v hudo strmino — hotela sva izsiliti prehod na severni greben. Preveč je bilo snega in mraza. Umaknila sva se in težko sva sestopila — prvokrat poražena — molče sva prišla v koč. Čutila sva poraz, a ponižana nisva bila; človek klone pred veličino prirode.

Pomlad je zorela v poletje, ko sva stala v Veliki Dnini pod severno steno ponosne Škrlatic. Bila je deviška in je izzivalno zrla na naju. Poskusila sva se z njo; prišla sva do srede, potem naju je odbila. Toda mesec pozneje sva se vrnila in — zmagala je moč in volja. Občudoval sem Tvojo drznost in spretnost, Sandi.

Na obletnico najinega spoznanja, 1. decembra, sva tudi to leto hotela napraviti najtežjo turo. Tokrat Dovški Križ iz Vrat! Dosegla sva vrh v metežu, da nisva videla korak pred seboj. Ko sva se vračala v Martuljek, si se gnal v silnih skokih, izgubljal si se mi v meglo, da sem te komaj dohajal. Tak si bil vedno!

Od starega leta sva se poslovila na vrhu Jalovca. Predrznost sva postala radi uspehov. Po ozebniku sva se brezskrbno smučala, križala vijuge in se igrala s strmino, ki je bila blazna. Pričela sva se kosati, gnal si me, da bi ti hotel biti enak. Pa si bil ti prvi, kakor vedno.

Takrat sva bila zadnjikrat skupaj! Potem si hodil sam. Šel si, kamor te je gnalo. Jaz sem sedel pri knjigah, v skrbeh za Te, ker sem Te predobro poznal.

Pomlad se je razcvetela, Ti si se igral s plazovi. Za Svečnico si mi pisal, da te je opozorila usoda s plazom v Turskem Žlebu. Takrat si mu ušel. Toda

povsod plazovi: Veliki Ozebnik, Grintavec, Jalovec, Skuta, Prisojnik, Turski Žleb — plazovi — plazovi — uničujoči... In prišel je dvanajsti maj, tisočdevetstotriintridesetega leta. V dolini je bila pomlad, v planinah pomladanski plazovi.

Odšel si v planino, v pomladanski sneg, v plazove; na zadnjo pot, brez mene. Bil si razigrane volje, pel si in zaukal, kot odziv plazovom. Pa je zagrmelo v strmini Planjave, se pošastno vsulo v globino in z belim plaščem zagrnilo pevca planin. Tiho on, tišina za njim.

Hodil bom po tvojih potih ob spominih, povsod tja, kjer sva sedela, stala, plezala. Niso še končana najina skupna pota; še bova hodila, še zmagovala in doživljala, vse dotlej, dokler me ne pokličeta k novemu življenju k sebi moja zlata mama in Ti.

Vsa leta, ko sva se spoznala, sva lepo obhajala godove. K Tebi pridem na Verne duše na Tvoj grob. Molil bom, kakor sva molila takrat v Črnem Grabnu, za mir in pokoj Tvoje duše in vseh onih, ki so Tvojih misli in Tvoje usode.

Uroš Župančič.

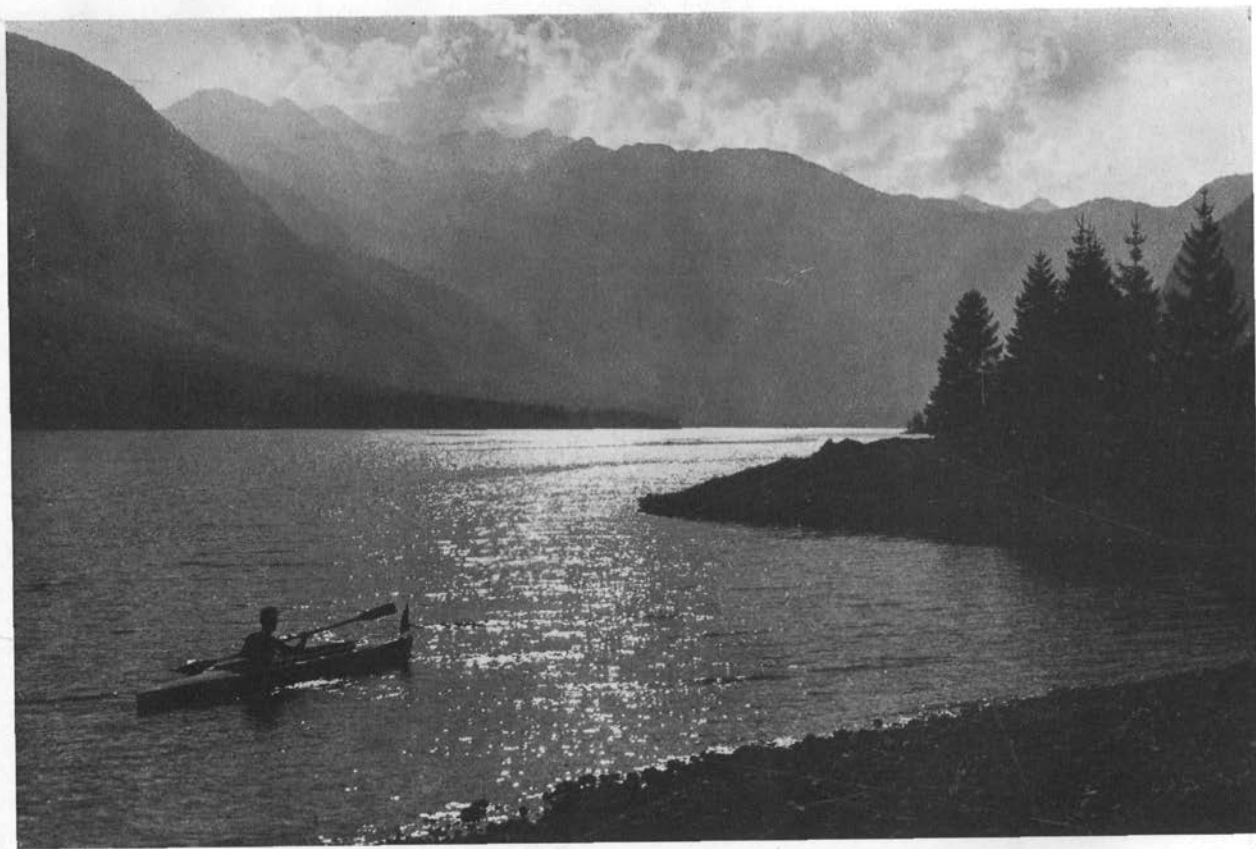
GÚRE IN NE OSOJNICA NA KOROŠKEM*

Ogromni ledenik, ki se je v ledeni dobi vlekel od Velikega Kleka (Pasterce) po Dravski dolini doli, je nanosil tri skupine groblja, vidnega danes v hribovju okoli Baškega jezera, južno od Vrbskega jezera in Celovca, ter končno okoli Klopinskega jezera. Zaradi svoje centralne lege je to hribovje imelo v preteklosti dežele med Visokimi Turami in Karavankami važno vlogo: ob robu prvega so na Bregu ob Dravi izkopali znamenite izdelke Keltov, ki pričajo, da je tam bilo važno kulturno in bržčas tudi politično središče; ob robu zadnjega leži, tudi ob Dravi, vas Mohliče; to ime se spravlja v zvezo z Muhlo, enim izmed sedmero vodij Hrvatov, ko so ti ob svitu naše zgodovine zavzeli jug in tudi ob Gosposvetskem Polju ustanovili »župo Hrvatov«.

Osrednje hribovje, ono južno Vrbskega jezera in Celovca, je med temi najobsežnejše in v naši zgodovini najpomembnejše. Kakor trdnjavsko obzidje se dvigajo njegove pobočne čeri na vzhodu in jugu iznad Drave, ki ta hrbet oklepa v širokem loku od treh strani, dočim ga na severu varuje na enem koncu 15 km dolgo Vrbsko jezero, na drugem koncu pa sta mu reki Glina in deroča Krka zagнали svoje vodovje tik pod strmo pobočje; odprtina v sredi, na kateri leži danes Celovec, pa je bila ob naselitvi naših prednikov zamočvirjena in le na Spi (Schmelzhütte) po ozkem nasipu prehodna — ime kmetije Postražišnik ob njegovem koncu kaže še danes na nekdanjo stražno vlogo tega mesta. To hribovje je bilo torej naravna trdnjava, ki je zlasti v burnih časih preseljevanja in naseljevanja narodov mogla izbornu rabiti ne samo za pribežališče v sili, ampak tudi za trajno in varno naselitev.

Ceprav nam zgodovina nič natančnejšega ne poroča, smemo že po tej legi, posebno pa še po pomembnih krajevnih imenih sklepati, da je to za našo prvotno zgodovino zelo važen košček Slovenske zemlje. Že prvi listinski napis »Karnotenus mons« za hribovje južno Podkrnosa kaže na zvezo z »mons Carantanus« (Koroški Vrh) ob Gospisveti. Dalje je omeniti Kotmaroves (prebivalci: Kotmirčiči, adj. kotmirski), ki leži ob prehodni osrednji točki, z obvladajočim položajem na vse strani; to ime se menda upravičeno spravlja v zvezo z imenom Hotimir. Nedaleč proč pri Žihpoljah je naselje Ingárje (Angern — Ingo?), vmes pa kraj Medretrami (nemško Tretram), ki zveni tako čudno starinsko in spominja morda na ono znamenito Retro Polabskih Slovanov. Tam blizu je tudi Vožica, nemško Opferholz. Dvoje imen (Kajžice — Edling pri Bilčovsu in Kozasmoje južno Radiš) spominja na naše prvotne plemiče koseze. Obrobljeno je to hribovje od nešteto večinoma že propadlih gradov in gradišč, izmed katerih je posebno važen Humberk, južnovzhodno od Kotmarevesi in slavni Vetrinjski samostan severno.

* Prim. zgoraj str. 152 (štev. 5). — Uredn.

Bohinjsko jezero

Foto prof. Janko Ravnik

Nemci imenujejo to hribovje Sattnitz. Izvor tega imena bodo morda pojasnili filologi, vsekakor pa smatram za izključeno, da bi se moglo izvajati iz besede (O)sojnica! Tudi nastanek iz besede »Zadnica« (pri domačinih neznano ime) je manj verjeten. Že enkrat sem izrazil domnevo, da je mogla tvorba Sattnitz nastati iz besede »Zátovnica«; »zátovec« pomeni v rožanskem narečju tilnik (hrvaško zátiljak) in se drugod v Rožu ta beseda uporablja v gorskem imenoslovju. Ime Zátovnica je moglo biti tu zelo na mestu: predstavljati si moramo, da ležita Gospasveta in Krnski Grad, nekdanji središči Karantanskih Slovencev, samo 10 km severno ter je moglo to hribovje v primeru nevarnosti uspešno služiti za »tilnik« tedanji državni tvorbi.

Pa pustimo domneve in stopimo na trdna tla: Kako imenujejo to hribovje domačini danes? Ali je res, da Slovenci-domačini ne poznajo enotnega imena? Ni res; poznajo ga, pa še kako ga poznajo! Gorjanci in Gorjančice se v koroški narodni pesmi menda izmed vseh največ in najbolj vneto opevajo, ne samo v Rožu, ampak tudi pri Ziljanih in v Podjunih. Vsem tem pa je dobro znano, da prebivajo Gorjanci na Gúrah*. Ime Gúre za to hribovje je tako tipično in značilno, da se je ohranilo tudi v narečju v tej starinski, danes v oblikoslovju narečja že neznani obliki; drugače pozna rožanščina samo »gorê« in »na gorâh«, le to naše hribovje so Gúre. Tudi zemljevid Slovenskega ozemlja (izd. Maticе Slov.) navaja na tem mestu ime Na Gorah; s to transkripcijo v knjižno slovenščino pa izgubi ime na zvočnosti in značilnosti; želeti je, da se ohrani v dialektični obliki. Umetna imena, kakor Zadnica ali Osojnica, pa bi zlasti sedaj, ko nas loči državna meja od starodavnega Korotana, nujno ostala papirnata in mrtva.

Omenil sem že, da je ime Osojnica prisiljeno, tudi če bi obstajala kaka Sójnica. Pod tem zadnjim imenom se v slovenščini označuje vas, ki jo nemške karte navajajo kot Zwangerberg (južno Žrelca). Domnevam pa, da je tisti, ki je zapisal obliko Sojnica, ali slabo slišal, ali pa ni poznal narečja; kajti v mladosti sem tam pri Kotmarivesi dosledno slišal ime Sóvenca za to vas; pravilnega imena na kraju samem pa še nisem imel prilike ugotoviti. Kot nefilolog pa domnevam, da se nemški Zwangerberg (ki kot tak nima zmisla!) dá fonetično razložiti iz imena Sóvenca; tudi zagonečno ime Soven, ki se omenja v listini Kos IV št. 177, bi bilo morda treba tu lokalizirati.

Ob tej priliki uaj opozorim še na neko pomoto v našem krajevnem imenoslovju, ki se tiče teh krajev in koje pojasnitev nam odpre vpogled v globoko preteklost. Od Hodiš se pride skoz t. zv. Haláče čez Plešivec v Kotmaroves; ravno na vrhu Plešivca pa je naselje Vrdí (nemško Wurdach), ki se pri nas pomotoma navaja pod imenom Brda. Ravno imena s korenem Vrd- so v tem okolišu značilna; sem spadajo ne samo predmetne Vrdí, ampak tudi bližnji Vernberg ob Dravi (stari Werdeburch) in morda tudi Wertse, prvi zgodovinski napis Vrbskega jezera. Otok (stari Ueride) je imel sijajno lego za trdnjavo.

V naši zgodovini so Gúre druga Gospasveta. Že zgodaj so tuji osvajalci spoznali njih izredno važnost in so postavili križ in meč — Vetrinjski samostana in Humberg — na vsako stran Kotmarevasi; pozneje je zaprl Celovec vrata na Gúre; v novejšem času se širi ponemčevanje zlasti še od tujsko prometnega Vrbskega jezera sem. Pa vkljub vsem navalom prepevajo po Gúrah naši Gorjanci in Gorjančice vedno nove »viže«, kakor ono »Pojdam pa v Škufček. Svoje gorjé si lajšajo s petjem. Na nas je, da pridemo k njim in njihovim milim, prisojnim Gúram!

Dr. Sašel Josip

Obzor in društvene vesti

Redni (41.) občni zbor Osrednjega društva SPD.

Vršil se je 27. aprila 1934 v Ljubljani. Na predlog p r e d s e d n i k a dr. Josipa Pretnarja se pošlje vdanostna brzojavka Njegovemu Veličanstvu Kralju Aleksandru, pozdravna pa ministru za telesno vzgojo naroda g. dr. Grgi Andjelinoviču, ministru trgovine in industrije g. Demetroviču Juraju, ministrom na razpoloženju gg. dr. Kramerju in Puclju, zaščitnikoma planincev g. banu dr. Maru-

* Knjižni g se v narečju izgovarja kot nemški ali češki h; ker v slovenščini za ta glas nimamo znaka, pišem g.

šču Dragu in podbanu dr. Pirkmajerju. Predsednik pozdravlja zastopnike osebno: narodnega poslanca g. Rasta Pustoslemška, zastopnika banke uprave g. dr. Marna Rudolfa, zastopnika župana mestne občine g. direktorja Jančigaja, komandanta pograničnih čet in zastopnika komandanta Dravske divizije g. podpolkovnika Milana Popoviča, zastopnika direkcije državnih železnic svetnika Petka, predsednika Okrožnega odbora obrtnih združenj Filipa Pristoua, zastopnika ljubljanske Sokolske župe Milana Krapeža in direktorja Zveze za tujski promet g. Pinterja.

Nato je podal g. dr. Pretnar svoje obširno in pregledno poročilo, iz katerega posnamemo sledeče podatke:

Ker so potekla tri leta, odkar si je naša planinska organizacija postavila za daljšo dobo določen nov program svojega dela, se tokrat ne samo za prošlo leto polaga račun, ampak se tudi presoja, v koliko je odbor v zadnjih treh letih izvršil naš napovedani temeljni program. Pred vsem z zadovoljstvom ugotavljamo, da se je zelo dobro obnesla ustvaritev odsekov kot pomožnih organov odbora; marsikdaj se je težišče glavnega dela pri iniciativnih akcijah celo preneslo iz odbora na živo delujoče odseke. — Naša skrb za pritegnitev mladih in mlajših sil se očitno kaže v tem, da na današnjem občnem zboru že postavljamo temelje planinske mladinske organizacije. — Jugoslovanska orientacija našega društva je prešla v dejanje. To dokazuje stvarni in idejni interes, ki so ga pokazali društvo in njegovi člani za planine na našem jugu in jugovzhodu. — Štrma alpinistika, privlačna po etičnih in vzgojnih smotrih, se je uspešno uveljavila ne samo v slovenskem, temveč v celokupnem jugoslovanskem planinstvu. — Ožje kulturno delo sta v velikem obsegu opravljala literarno-znanstveni in foto-amaterski osek. — Zimsko alpinistiko smo podprli s široko razpredeno mrežo zimskih markacij in z najnujnejšo zimsko oskrbo v naših kočah. — Reorganizacija reševalne službe je zaenkrat ugodno zaključena. Orientacijske naprave in markacije je odobrila banovinska uredba, vzorno za vso državo. — Zaenkrat smo zaključili serijo velikih popravil in dograditev na kočah; na nove zgradbe zdaj ni misliti. — V administrativnem pogledu smo napravili red pri planinskih legitimacijah, izvedli znižanje cen oskrbi in odpravili večkratno plačevanje vstopnine v kočah Triglavskega okoliša. — Sanacija društvenih financ je napredovala; v treh letih smo svoj posojilni dolg potisnili pod pol milijona dinarjev. — V programu smo slej ko prej imeli važno vprašanje železniških olajšav; vendar še ne moremo zaznamovati zaželjenega uspeha; a naša akcija bo šla s podvojeno silo naprej. — Zastopstvo naših zahtev po zakonodajni ureditvi porabe potov in stezâ, razlastitve posebnega sveta za planinske kočice, zaščite planinskih rezerviranih terenov in naravnih parkov je prevzela naša jugoslovanska planinska organizacija. V zvezi s tem polagamo vso važnost na bodoči zakon o turizmu. — Reorganizacijo društva in izpremembo pravil smo dovedli do zaključnega stadija. Naše podružnice nas krepko podpirajo.

Ta pregled vsaj najvažnejših akcij, ki si jih je društvo pred tremi leti stavilo v program, kaže, da se je delalo in v mnogem delo dovršilo. »Čakajo nas pa še težke naloge. Pred seboj imamo pred vsem končno izvedbo sanacije naših financ. Dve leti smo vzdržali kljub stalnemu poslabšanju pogojev in nezadržnemu usihanju virov za naše dohodke. Dosegli smo to izključno samo z racionalizacijo svojega gospodarstva. Položaj je tem kritičnejši, ker kaže za bodoče splošni gospodarski barometer resno tendenco navzdol. Čakajo nas težki napori in preizkušnje. Na eni strani moramo v našem delu in programu, ki smo si ga stavili, naprej in navzgor, na drugi strani pa bomo morali kljub stalnemu krčenju dohodkov skrbeti za potrebna sredstva.« Gradbeno delo bo treba omejiti na neodložljiva popravila in gradbo nekaterih potov. Samo tako bomo mogli do znosne mere znižati posojilni dolg, ki datira še iz prejšnjih dobrih let, na drugi strani pa zbrati vsaj del sredstev za nove gradnje, nujne v bližnji bodočnosti. — S podružnicami je bilo sodelovanje živahno in prisrčno. Tesno bratsko sodelovanje nas je vezalo z drugimi planinskimi društvi v državi, pravtako pa s češkimi, poljskimi in bolgarskimi planinci; navezali smo stike tudi z neslovanskimi inozemskimi planinskimi organizacijami, kar je dvignilo ugled našega društva tudi v inozemstvu. V prijateljskih odnošajih smo s sportnimi organizacijami, osobito z Jugoslovenskim zimsko-sportnim savezom, v veliko medsebojno korist. — Oblastva so naše društvo podpirala; posebno smo hvaležni banski upravi, divizijski komandi, šumski upravi in direkciji državnih železnic. Naše časopisje je kazalo vsekdar umevanje in dovtetnost za naš pokret. — Podrobneje bodo o delovanju govorila poročila tajnika, odsekov in gospodarja.

Tajnik g. dr. Brilej Arnošt poroča nato vsestransko in podrobno o delovanju v letu 1933. Najprej je označil v njenem pomenu 40 letnico društva. Z vsa jasnostjo se je pokazalo, da je naše društvo bilo in hoče ostati prvovrsten nacionalen in kulturni faktor slovenstva in jugoslovanstva. — Obilica agend zahteva, da ima društvo vsak teden redno odborovo sejo, odseki so izčrpno obravnavali in pripravljali svoje posle za sklepanje v Osrednjem odboru. V društvu delujejo danes odseki: literarno-znanstveni, foto-amaterski, gradbeni, markacijski, zimsko-alpinski, finančno-gospodarski in redakcijski. — Pisarna je prejela 2944 dopisov in jih odposlala 2037. Vršili sta se tudi dve seji Širšega osrednjega odbora (nova pravila, ureditev reševalne službe, pravilnik o markacijah, ki je danes že uzakonjen). — Zelo prisrčni so bili odnošaji do naših podružnic. V reorganizaciji društva po novih pravilih je v glavnih točkah dosežen sporazum; ustreglo se bo željam podružnic po večji samostojnosti, a ohranila se bo tudi enotnost društva. — Število članstva (leta 1931: 3723, leta 1932: 3284, leta 1933 pa 3080) pada neznatno, vendar konstantno. Vzroki so vedno isti: kriza, pomanjkanje denarja, ukinitve ugodnosti pri železniških voznjeh. Podružnic imamo 29; vse podružnice skupaj imajo 4611 članov, celokupno SPD pa 7691; celokupno število SPD je od lani padlo za 50 članov.

Društvo se je po svojih zastopnikih udeleževalo vseh akcij, posvetovanj, prireditvev itd., ki so za planinstvo v kateremkoli pogledu važne. Posebno pozornost smo posvečali razvoju in dvigu našega glasila. Posrečilo se nam je, da smo z izpopolnitvijo zunanje oblike ter s tem, da smo skušali pritegniti najširši krog sotrudnikov, podajali kolikor mogoče pestre in zanimive članke in povišali število naročnikov, ki se je dvignilo do 2001. — Z velikim uspehom smo februarja 1934 zopet priredili tradicionalni planinski ples. — Obisk v kočah je bil v letu 1933 nekoliko slabši kakor lani (neugodno vreme in kriza). — Pripetilo se je več planinskih nezdod; o njih je poročal Planinski Vestnik.

Delo literarnega odseka SPD se je tekom leta 1933 precej ustalilo. Posebno pozornost je posvetil društvenemu glasilu. Prispevki sotrudnikov so narasli tako, da je Vestnik vseskozi založen za mesece naprej. Misli se že na to, da se poleg mesečnika pride do letopisa z daljšimi članki. Načelno se mora delati tudi na to, da postane naročba »Planinskega Vestnika« obilgatna za vsakega člana. V poldrugem letu se nam je sicer posrečilo dvigniti število abonentov od okroglo 1400 na 2000; morala pa bi vsaka planinska družina imeti po en izvod naše revije. Druga naloga literarnega odseka je bilo prirejanje predavanj. V preteklem letu se je vršila vrsta lepih predavanj: dr. Pretnar o izletu po planinah južne Srbije, Marko Debelakova o plezalni tehniki, akademik Leo Pipan o Durmitorju, dr. Brilej o izletu v Bolgarske gore. V sezoni I. 1934 sta predavala skupno gđc. Mohorčič Francka in Kopinšek o izletu na Mont Blanc in Matterhorn. Zadnje predavanje je bilo o alpski favni, predaval je alpinist in lovec g. Kapus Vladimir. Vsa predavanja so bila dobro, nekatera odlično obiskana. Poudarjamo, da se je literarni odsek postavil na lastne noge in so se vsa predavanja vršila z domačimi močmi. — Izdatno je literarni odsek sodeloval pri zaščiti planinske flore. Pristojen je za to delo prirodoslovni odsek Muzejskega društva; vanj je literarni odsek delegiral kot zastopnika svojega predsednika. V načrtu je izdaja albuma planinske flore. — Mnogo dela in truda je literarni odsek SPD imel z ureditvijo alpske terminologije, po obsežnem konceptu predsednika literarnega odseka dr. Tume. Delo za sestavo alpskega albuma in terminologije bo pač trajalo še tekom celega leta 1934. — Tekom leta 1933 je literarni odsek SPD izdal brošuro o »Prvi pomoči« (dr. Bogdan Breclj) in brošuro o »Plezalni tehniki« (Marko Debelakova). Sodeloval je tudi odsek po svojem članu (dr. Brileju) pri sestavi I. koledarja Zveze jugoslovanskih turističnih društev.

Važen dogodek tekom I. 1933 je bila prireditev tečajev za gorske vodnike. Od 20. do 24. novembra so se dnevno vršila predavanja. Dne 20. novembra je otvoril predsednik SPD dr. Pretnar tečaje s primernim nagovorom; sledilo je predavanje dr. Tume o alpinizmu, popoldne istega dne je predaval g. dr. Valter Bohinec o geografiji in geologiji. Sledila so potem po vrsti predavanja gg. Oskarja Reya o meteorologiji, dr. Antona Mraka o nevarnostih in nezdodah v planinah ter o dolžnostih in pravicah gorskih vodnikov, dr. Romana Savnika o kartografiji, dr. Maksa Vraberja o rastlinstvu, dr. Breclja Bogdana o somatologiji, higieni in reševalni akciji, Hudnika Staneta o plezalni tehniki in rabi orodja, Kvedra Janeza o zimski turistiki, Kapusa Vladimira o živalstvu s po-

sebnim poudarkom na divjačino in lov ter ing. Herberta Drogenika praktične vaje v orientaciji. — Predavanj se je udeleževalo 51 poslušalcev, večinoma aspirantje za gorske vodnike. Vsekakor bo treba tečaj večkrat ponoviti in teoretičnemu delu mora slediti praktičen tečaj o smučarstvu in plezanju na licu mesta. — Priprave za izvedbo kartografskih del se vršijo naprej. Društvo je stopilo v stik z vojnogeografskim zavodom zaradi izdelave priločnih kart v merilu 1 : 25.000. — Literarni odsek je Osrednjemu odboru priporočil, da uvede po vseh planinskih zavetiščih knjižnico; ta bi obsegala vse slovenske knjige in brošure, ki se tičejo planinstva; v knjižnice bi se porazdelile preostale številke Planinskih Vestnikov.

Naša knjižnica se je v preteklem letu povečala za 20 knjig razne vsebine ter 31 specialk, tako da šteje sedaj 98 izvodov alpinske, 104 znanstvene in 164 beletristične vsebine, 140 vodičev in potopisov, 63 panoram in 115 zemljevidov, skupaj 990 števil. V knjižnici, oziroma v pisarni je članom na razpolago 42 raznih planinskih in sportnih revij, tudi iz inozemstva. Zanimanje za našo knjižnico se je v zadnjem letu razveseljivo dvignilo; izposojenih je bilo 316 knjig.

V bistvu se je izvršil gradbeni program, določen tik pred lanskim letnim občnim zborom. Temeljito se je popravila Cozova koča na Kokrskem sedlu (stroški 72.000 Din), ravno tako Kamniška koča na Sedlu (30.000 Din), nadalje Spodnja koča na Golici (kuhinja), Kadilnikova koča na Golici (Jeseniške podružnice), Erjavčeva koča (glavni vhod, opaž), Aleksandrov Dom (kanalizacija, cisterna in štedilnik), »Zlatorog« (preureditev glavnega poslopja v prvem nadstropju). Ugodno je bil dokupljen poleg hotela »Zlatorog« precejšen kompleks zemljišča. Pri Sv. Janezu se je dokončala in opremila zgradba garažnega objekta in so se izvršila razna popravila v okviru pogojenega pavšalnega zneska 25.000 Din. Pri ostalih postojankah so se izvršila le najnujnejša vzdrževalna popravila. Res intenzivno je bilo delo 9 požrtvovalnih članov gradbenega odseka; sporazumno z upravnim odborom pa je tudi pripravljav bodoloča dela, n. pr. pri Domu v Kamniški Bistrici, na Kamniškem Sedlu, na Veliki Planini, pri Zgornji koči na Golici, na Vršiču in Ratitovcu, v Aljaževem Domu, pri Zlatorogu, pri hotelu Sv. Janezu, pri Orožnovi koči z napravo in markiranjem potov.

Zimsko-alpinski odsek je izpopolnil markacije v smučkem terenu Zajezeri in pod Bogatinom do Vogla. Na iniciativo odseka so se vršili 4 tečaji; prvi o božičnih praznikih pri Sv. Janezu pod vodstvom g. Kvedra Janeza. Nadalje dva tečaja na Kravcu pod vodstvom učitelja Zupana; 8. aprila t. l. se je pričel turni tečaj pod vodstvom Janeza Kvedra v smučkem terenu od Triglava do Vogla. Pred pričetkom smučke sezone je odsek priredil smučke vaje od 3. novembra do 15. decembra, tudi pod vodstvom g. Kvedra Janeza; udeležencev je bilo 100, 28 moških in 72 žensk. — Zimski alpski tečaj v svrhu izvežbanja v zimski alpinistiki je bil od 17. do 21. aprila pri koči Zajezeri (22 udeležencev vodniškega tečaja, ki ga je priredilo SPD novembra 1933). — Smučarji so se v obilni meri posluževali uverenj za znižane vožnje. Odsek bo v bodoči sezoni izdal propagandne prospekte za društvene visoko-alpinske smučke postojanke in bo skušal razgibati vprašanje telefonskih zvez za vremenska poročila, za primer nezgod i. dr.

Markacijski odsek je izvršil, odnosno popravil sledeče markacije: Krnica—Kriška Stena, Kriški Podi—Rogljica, Kriški Podi—Škrlatica, Zveza Rogljica—Škrlatica, Kriški Podi do dozda, Kranjska Gora—Krnica—Križ—Škrlatica, Krekova koča po grebenih ob državni meji—Malnerjeva koča. Odseku nedostaja dobrih delavcev; g. Knafelc, ki je premarkiral opetovano vse naše gore in griče, toži, da ni naraščaja. Občuti se nujna potreba, da se organizirajo lokalni markacijski odseki. Centralno evidenco pa bi izvršil Osrednji odbor. Zlasti dijaštvo naj nam priskoči na pomoč.

Društvo je skrbelo predvsem za to, da se reševalna moštva izpopolnijo ter izurijo. V ta namen je lansko leto priredilo tečaj za vodnike, ki so ga obiskovali tudi člani reševalnih odsekov. Nadalje je imel g. dr. Breclj tudi skioptično predavanje na Jesenicah. — Ker je bilo lani sorazmerno mnogo nesreč, je imel odsek tudi velike stroške. Samo za reševanje je bilo izdanih 8652 Din. Za nabavo raznega orodja in lekarniških potrebščin ter za zavarovanje reševalnega moštva pa 12.231,25 Din; skupni izdatki 20.883,25 Din, od katerih smo dobili povrnjenih od svojcev ponesrečencev samo 1000 Din. Zaradi tega je bilo nujno potrebno, da se je prispevek za reševalni fond izpremenil na ta način, da bodo odslej naprej prispevali v ta fond tudi člani podružnic in da se je za člane uvedel pavšalni prispevek.

Foto-amaterski odsek SPD je tudi letos posvečal vso pozornost ilustraciji Planinskega Vestnika in zlasti njegovim umetniškim prilogam. Pri tem je moral ostati zvest glavnemu načelu, da ostanejo slike kolikor toliko v okviru planinstva, čemur je pa zelo težko ustreči, ne da bi se slike ponavljale ali postajale spričo male izbere manj vredne. Foto-odsek je izbral propagandni material za foto-razstavo v Plznu, nadaljeval je tudi delo pri izberi foto-razglednic za kože. Foto-odsek se je pečal tudi z izbiranjem materiala za diapozitive, polagoma bomo nabavili do tisoč diapozitivov najlepših pogledov v naših Alpah.

Poročilo društvenega knjigovodje (g. Černe) objasnjuje naše premoženjsko stanje z dnem 31. decembra 1933. V splošnem so dohodki napram letu 1932 padli. Najvažnejši je dohodek iz oskrbe. Ta je proti l. 1932 padel na 343.544.29 Din, ako ne vpoštevamo gradbenega prispevka 54.116.93 Din. Ako izločimo oba hotela, t. j. Zlatorog in Sv. Janez, se je po pravih planinskih postojankah znižal dohodek na oskrbi samo za 26.021.80 Din; iz tega sledi, da poset in promet v planinah ne pade tako zelo kakor tujski promet v dolini. Pozornost vzbuja padeč dohodek v obeh hotelih. Razlaga se tako, ker smo morali v letu 1933 poravnati neprimerno višje davke nego prejšnja leta; samo za hotel Zlatorog smo prejeli plačilni nalog za davek v skupnem znesku nad 19.000 Din. Deloma je padel dohodek v obeh hotelih tudi zaradi slabše sezone. — Ker so nam padli dohodki, smo skušali sorazmerno krčiti tudi izdatke. Za propagando in slično smo izdali 7139.90 Din manj ko prešlo leto. — Zaradi temeljitega popravila koč na Kamniškem in Kokrškem sedlu smo tudi v letu 1933 za vzdrževanje in popravila naših zgradb investirali visok znesek 160.532.52 Din. S tem smo pa tudi omogočili povečanje prometa v teh najbolj zapuščenih kočah. Vsa popravila koč se izvrše po načrtih in pod vodstvom vrlih gg. inženjerjev našega gradbenega odseka. — Za nabavo in obnovo inventarja smo izdali 77.238.75 Din (Sv. Janez, Zlatorog, Erjavčeva in Cojzova koča, Triglavski in Aljažev Dom). Za knjižnico smo izdali 3915 Din. — Pri »Planinskem Vestniku« imamo zaradi jubilejne številke ter zaradi povečanega formata in številnih slik ter prilog sicer precejšnji primanjkljaj, toda s tem smo »Planinski Vestnik« tako povzdignili, da bo letos pri enaki kvaliteti in obsegu zaradi večjega števila naročnikov potreboval komaj 10.000 Din podpore.

Kljub štednji izkazuje račun izgube in dobička izgubo 29.092.86 Din. Odbor bo moral zato v letošnjem letu še intenzivneje delati na to, da se dohodki zvišajo, izdatki pa znižajo, kjer je to pač mogoče brez škode za redno poslovanje. V tem pravcu si je tudi začrtal delo za leto 1934.

Proračun za leto 1934 je bil odobren po sledečem nastavku:

D o h o d k i: oskrba 300.000 Din, društveni viri: vpisnina, članarina, darila 100.000 Din, prispevek podružnic 3000 članov po 2,50 Din = 7500 Din, dohodek od prodanih tiskovin in zaloge 13.500 Din; s k u p a j 420.000 Din.

I z d a t k i: uprava: a) osebni izdatki in zavarovalnina 82.000 Din, b) pisarniške potrebščine, tiskovine, poštnina, telefon in drugo 30.000 Din, c) najemnina za uradne prostore 24.000 Din, povračilo potnih stroškov 2000 Din, skupaj 140.000 Din; podpora »Planinskemu Vestniku« 10.000 Din, za propagando, prospekte, predavanja in knjižnico 15.000 Din, za pripravljala dela izdaje zemljepisne karte Julijskih Alp 10.000 Din, podpore planiskim ekspedicijam 5000 Din, pota in markacije 30.000 Din, vzdrževanje in popravila društvenih zgradb 120.000 Din, nabava in obnova društvenega inventarja v kočah in pisarni 50.000 Din, obresti 40.000 Din; s k u p a j 420.000 Din.

Po podanih poročilih odsekov javljata računska pregledovalca gg. Lindtner Henrik in Ferlinec Emerik, da sta našla vse v najlepšem redu; zato predlagata, da se do odboru in blagajniku absolutorij. Soglasno sprejeto.

Poročilo predsednika dr. Pretnarja o izpremembah društvenih pravil: Na dnevnem redu imamo točko: izprememba društvenih pravil. Na izrednem občnem zboru dne 16. VII. 1931 je bilo sklenjeno, naj se izdelajo nova pravila; podružnice so hotele doseči večjo samostojnost, Osrednje društvo pa se je upiralo proti temu, da bi imeli na njegovih občnih zborih pravico glasovanja tudi člani podružnic, dočim člani Osrednjega odbora planinskega društva te pravice pri podružnicah nimajo. Kamen velike spodtike je bila institucija nadzornika.

Izvolil se je poseben redakcijski odbor Osrednjega društva, ki se je pozneje razširil z delegati podružnic. V razpravo so prišli trije osnutki: »Mariborski«, dr. Mrakov in širšega osrednjega odbora (dr. Andrejka, Cesar, dr. Mrak, dr. Vrtačnik). Kljub pesimizmu je naposled prišlo do zblizanja vsaj glede večine najvažnejših načelnih vprašanj. Pristopiti bi bilo le še treba končni redakciji, nato bi se pravila predložila tako občnemu zboru Osrednjega društva kakor tudi podružnic in končno skupščini SPD, da jih sprejme. — Da se olajša postopanje, je skupščina SPD v Kranju 21. 11. 1933 sprejela glavna načela novih pravil:

Za osnovo teh pravil se vzame že izdelani načrt pravil, ki ga je predal Širši osrednji odbor. Skupno društvo se tudi v bodoče imenuje »Slovensko Planinsko Društvo«, vsaka edinica pa je podružnica tega društva. — Najvažnejša zadeva za Osrednje društvo je vprašanje premoženja. V tem pogledu je došlo s podružnicami do tega sporazuma, da vse premoženje, ki ga danes ima, odnosno upravlja Osrednje društvo, to so osobito vse kočje in druge nepremičnine, pripade, oz. ostane ljubljanski edinici, pa naj se ta imenuje podružnica ali društvo. Izjema bi bila samo za Kadilnikovo in Valvazorjevo kočjo v toliko, da bi kočji sicer ostali last Osrednjega društva, da pa Osrednje društvo prepusti upravo teh dveh kočji Jeseniški, oz. Kranjski podružnici pod pogoji, ki jih sporazumno določijo.

Na ime Osrednjega društva so vpisane še kočje na Plešivcu, Korošici, Piskernikova in kočja na Donački gori. Upravljajo jih že danes Slovenjgraška, Savinjska in Rogaško-Slatinska podružnica, a ne Osrednje društvo. Te kočje bi ostale v bodoče seveda navedenim podružnicam kot lastnina.

Drugo važno vprašanje je vprašanje imena, ali naj bo bodoče društvo »slovensko planinsko društvo« ali naj bo Zveza slovenskih planinskih društev.

Podružnice in delegati Osrednjega društva so si bili na kranjski skupščini edini v tem, da mora ostati na vsak način ohranjena enotnost in telesna strnjnost slovenske planinske organizacije, naj se potem ta imenuje in si uredi svoj stroj, kakor hoče. Kranjska skupščina si je osvojila načelo, naj bi ostalo skupni naši planinski organizaciji njeno tradicionalno ime »Slovensko Planinsko Društvo« (ne »Zveza«) in prav tako tudi podružnicam njihov dosedanji naziv, dočim naj bi se preustrojilo Osrednje društvo. Nekateri so bili za to, naj se imenuje ljubljanska edinica v bodoče »podružnica«, drugi so zopet vztrajali na tem, naj i ona ohrani svoje dosedanje ime. Po tej alternativni bi se pri podružnicah in celokupnem SPD ne izpremenilo nič, pač pa bi se morala ljubljanska edinica nanovo formirati iz sedanjega takozvanega društva. Potreben bi bil seveda prenos premoženja, ki ga ima SPD sedaj, na ljubljansko edinico (»podružnico«).

Po daljši debati, ki so se je udeležili posebno gg. nar. poslanec Rasto Pustostlemšek, Velepčič, dr. Mrak, dr. Vrtačnik, Adolf Hudnik, Janko Skerlep, je občni zbor glede edinega spornega vprašanja sprejel sklep: »Pod pogojem, da Osrednje društvo obdrži po preustroju celotnega planinskega društva vse premoženje, ki ga ima in upravlja sedaj, pristaja občni zbor na to, da se bodoča planinska organizacija imenuje »Slovensko Planinsko Društvo«, a preimenovanje ljubljanske edinice ne sme biti ovira sprejetju novih pravil.«

Občni zbor pooblašča odbor, da izdela pravilnik mladinske organizacije.

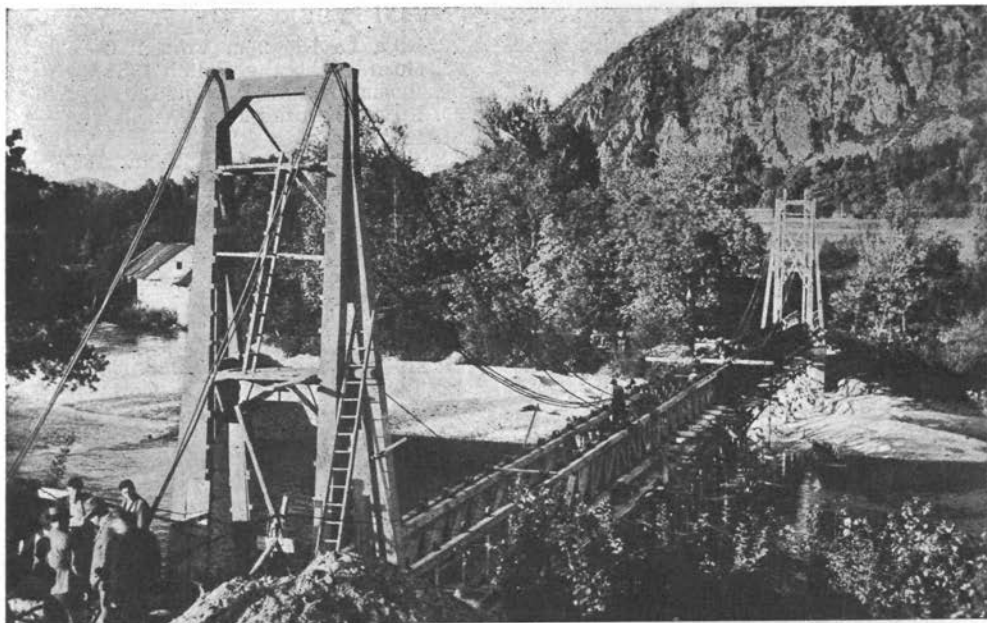
Med delegate za skupščino se uvrsti g. Tavčar Ivan iz Ljubljane.

VISEČI MOSTIČ PREKO SAVE V MEDNEM

L. 1925 se je otvorila železniška postajica Medno med postajama Št. Vid in Medvode. Prebivalci na levem bregu Save v podnožju Grmade ob Šmarni Gori so pogrešali prometne zveze preko Save in s tem dohoda na novo postajico.

Insp. Jos. Wester je v članku »Grmada ob Šmarni Gori« (gl. Plan. Vestnik 1927, str. 19—23) opozoril, da je treba na Grmadi urediti turistične poti ter poskrbeti brv preko Save v Vikračah. Osr. odbor SPD se je zavzel za stvar: dal je poti na Grmado markirati, napravil je z denarno podporo g. dr. Pogačnika zavarovano plezalno pot, toda načrt gradnje brvi je moral spričo fin. težko opustiti. Letos ustanovljeno »Prometno društvo Medno-Tacen«, čigar glavni namen je pospeševati turist. promet v okolišču Šmarne Gore, je v dveh mesecih izvedlo svoj prvi načrt, da je dalo zgraditi viseč mostič, ki ga je v nedeljo, dne 14. okt., izročilo javnemu prometu.

Mostič Medno-Vikrče v gradnji — (V ozadju pečine Grmade)

Foto I. Tavčar

Načrt za drzno zasnovano stavbo je napravil prof. inž. Stanko Dimnik, društvo samo (preds. inspektor Wester, podpreds. Al. Knafelc, tajnik dr. Drag. Treo) pa je poskrbelo s pomočjo prizadetih okoličanov, občin St. Vid in Tacen, mestne občine Ljublj., okr. cestnega odbora, državnih instanc, da se je delo omogočilo in v zadovoljstvo prebivalstva izvršilo.

Dva vitka, v armiranem betonu zgrajena nosilca, visoka po 11 m, preko katerih je napetih šest jeklenih kablov, debelih po 32 mm, nosita leseno mostišče predalastega sistema. Mostič med obema opornikoma je dolg 80 m, brez opore v vodi, ter je ok. 3½ m dvignjen nad normalnim stanjem vode. Na levem nizkem bregu ima podaljšek, dolg ok. 12 m, tako meri vsa dolžina mostiča ok. 92 m. Vsa zgradba dela čast njenemu graditelju ter zbuja s svojo preprosto, a vendar jako solidno izvedbo splošno pozornost strokovnjakov. Hodnik ima 1 m 20 cm širine ter je ob straneh zavarovan z ograjo, tako da gre po njem brez nevarnosti pešec in kolesar.

Z otvoritvijo tega mostu je dobila Šmarna Gora svojo železniško postajo. Zakaj s postajice v Mednem pride sedaj izletnik lahko v pičli uri na vrh Gore, še prej pa na Grmado. V dobri pol ure pa dospje z Gore skozi Vikrče do železnice. Nova prometna zveza omogoča tudi ugodne kombinacije za krožne izlete in poset Šmarne Gore, kar bodo ljubljanski izletniki pa tudi drugi znali gotovo dobro izrabljati.

Razen Westrove in dr. Pogačnikove poti preko Grmade in Kovačeve na sev. pobočju Grmade bi bilo izletnikom ustrezno, če bi se napravila še pot po južnem pobočju Grmade, tako da bi krenili od studenca v Vikrčah zložno v breg ter dospeli po višinski hoji v kakih 30 min. na Šmarnogorsko sedlo. Upajmo, da nam lastniki prizadetih parcel dajo dovoljenje za to pot.

Omenjeno prometno društvo se je torej imenitno uveljavilo. Saj pa tudi insp. Wester ni mož, ki bi pri kaki zasnovi popustil, in dr. Treo je neutrudljivo vodil in pospeševal delo, ki so ga sedaj veseli domačini in izletniki.

ZAVETIŠČA SPD PO VIŠINI LEGE

1. Triglavski Dom na Kredarici 2515
2. Aleksandrov Dom na Triglavu 2408
3. Prešernova koča na Stolu 2098
4. Koča pod Bogatinom 2008
5. Staničeva koča pod Triglavom 2002
6. Koča na Kamniškem Sedlu 1848
7. Kadilnikova koča na Golici 1835
8. Kocbekov Dom na Korošici 1808
9. Vodnikova koča nad Velim Poljem 1805
10. Cjzova koča na Kokrskem sedlu 1791
11. Roblekov Dom na Begunjščici 1757
12. Dom na Krvavcu 1700
13. Dom na Uršini Gori (Plešivcu) 1696
14. Kora pri Triglavskih jezerih 1683
15. Uletova koča na Peci 1680
16. Krekova koča na Ratitovcu 1666
17. Spodnja koča na Golici 1582
18. Koča na Veliki Planini 1558
19. Češka koča pod Grintavcem 1543
20. Senjorjev Dom na Pohorju 1537
21. Erjavčeva koča na Vršiču 1532
22. Koča na Pesku 1382
23. Frischaufov Dom na Okrešlju 1378
24. Koča na Smrekovcu 1377
25. Malnerjeva koča na Črni Prsti 1349
26. Orožnova koča na Črni Prsti 1349
27. Koča na Klopnem Vrhu 1335
28. Mozirski koča v Golteh 1334
29. Ruška koča na Pohorju 1249
30. Koča na Gozdu 1226
31. Koča v Krnici 1218
32. Valvazorjeva koča na Stolu 1180
33. Mariborska koča 1080
34. Koča na Ljubniku 1024
35. Aljažev Dom v Vratih 1010
36. Dom na Mrzlici 1000
37. Koča na Boču 980
38. Koča na Lisci 924
39. Koča v Spod. Krmi 892
40. Koča na Rogoški-Donački gori 883
41. Hlebov »dom« na Smolniku 868
42. Tomazinova koča na sv. Gori 849
43. Zavetišče pri Gospodični na Gorjancih 822
44. Šmohor nad Laškimi 784
45. Planinski Dom v Logarski dolini 757
46. Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini 757
47. Celjska koča 650
48. Dom v Kamniški Bistrici 601-
49. Hotel Sv. Janez ob Boh. jezeru 530
50. »Zlatorog«-hotel ob Boh. jezeru 527
51. Planinski Dom na Mirni gori
52. Zavetišče pri Sv. Pankracu

NAJVIŠJI VRHOVI

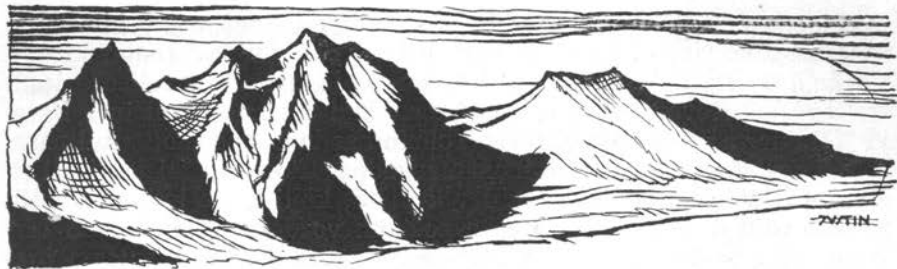
a) Iz področja SPD

Triglav 2863	Stenar 2501	Turska Gora 2233
Škrlatica 2738	Špik 2472	Kalški Greben 2223
Jalovec 2645	Begunjski Vrh 2461	Mrzla Gora 2202
Razor 2601	Planjava 2399	Vis. Vrtača 2180
Kanjavec 2568	Čmir 2393	Kepa 2143
Grintavec 2558	Ojstrica 2349	Koštutnikov Turen 2134
Prisojnik 2547	Mojstrovka 2332	Storžič 2132
Kredarica 2541	Urbanova Špica 2299	Peca 2114
Kokrska Kočna 2539	Vel. Ponica 2272	Begunjščica 2063
Skuta 2532	Vel. Dražki Vrh 2243	Babe 2020
Rjavina 2532	Vel. Stol 2236	Vel. Bogatin 2008

b) Ostali najvišji vrhovi kraljevine Jugoslavije

Korab 2764	Maglič 2387	Vis. Cuka 2182
Turčin 2702	Dešat 2374	Midžor 2169
Borislajec 2662	Nidže 2362	Suvo Rudište 2140
Prokletije 2656	Pleš 2313	Prenj 2123
Perister 2600	Stogovo 2297	Bjelaštica 2117
Durmitor 2522	Sto 2258	Golešnica 2112
Kajmakčalan 2521	Jablanica 2257	Vranica 2107
Jakupica 2500	Galičica 2255	Treskavica 2088
Ljuboten 2496	Babin Zub 2253	Vran Pl. 2074
Babašnica 2487	Rujen 2252	Bjelašnica 2066
Kučki Kom 2483	Žljeb 2243	Carev Vrh 2085
Vazojevički Kom 2460	Badina 2242	Tomoros 2043
Koprivnik 2460	Ljubična 2239	Lelija 2032
Bioč 2395	Čvrstica 2228	Kapaonik 2017
Koritnik 2394	Visitor 2210	Stog 2014

Sestavil Aleksander Sviridov, Beograd.

Dr. H. Tuma:

Beneška Slovenija

(Konec.)

Med Rbečem in Reko je hrbet Sv. Marije Magdalene 683 m. Med Reko in Kodarijanom je hrbet do Planine 703 m, na sever pod njo vas Trušnje. Med Kodarijano in Livško Reko od Kuka čez sedlo z vasjo Ravna 1043 m — najvišja vas Predalp — čez Škarje 976 m je hrbet s stožcem in cerkvijo Sv. Martina 965 m, do Vrtače nad Rbečem 394 m (v zemljevidu napačno Vajnica). Med Aborno, v gorenjem delu V Škulah in Nadiži, je hrbet od Matajurja 1643 m do Brda 249 m v sovodnju Aborne in Nadiže. Vse hribovje je travnato, z gozdíči ter gosto posejanimi belimi vasmí. Iz vsakega slemena molé stožčasti vrhovi, ki nosijo lične cerkvice. Po mnenju prof. Marinellija so vsi ti vrhovi nekđaj bili gradišča. Posebno se dvigata nad vsemi hrib Sv. Martina 965 m in Hum 905 m.

Po vrhu Kolovratovega slemena je že svoj čas vodila steza, sedaj pa vodi ravna vojaška avtomobilska cesta. Na Kuk 1243 m sva stopila le za kratek čas, ker sva imela isti razgled že tekom vse poti; saj je vrh Nagnoj ob poti visok 1192 m. — Kuk je morfológično eden najbolj značilnih stožcev tega imena; pomeni namreč Kolk, ki stoji konec gorske rajde.

Ob 9. uri zjutraj sva dospela na Livek. Livek je bil ves čas, posebno tekom srednjega veka, ko so se potezali za posest Furlanije Longobardi, Franki in Nemci in pozneje avstrijski plemíči, važen prelaz 695 m; zaradi tega je tudi večkrat menjal svojega gospodarja. Okoli Livka je polno selišč, nekaj na Kukovem obronku, nekaj pa na vzhodnem obronku Matajurja.

Ker sem nameraval drugi dan na Matajur, sem odslovil svojega vodnika ter sem sam krenil na selo Jevščeki, kjer sem hotel poiskati drugega vodnika za Matajur.

Matajur ali Baba, 1643 m.

Po starem se je Matajur imenoval Baba, kar morfológično odgovarja, t. j. košat, obel stožec. Beseda Matajur je furlanska, italijansko se imenuje Monte Maggiore. Matajur bo pač najlepše razgledišče Julijskih Predalp in je sploh priljubljena izletniška točka za Čedadce

ZAVETIŠČA SPD PO VIŠINI LEGE

1. Triglavski Dom na Kredarici 2515 2. Aleksandrov Dom na Triglavu 2408 3. Prešernova koča na Stolu 2098 4. Koča pod Bogatinom 2008 5. Staničeva koča pod Triglavom 2002 6. Koča na Kamniškem Sedlu 1848 7. Kadilnikov koča na Golici 1835 8. Kocbekov Dom na Korošici 1808 9. Vodnikova koča nad Velim Poljem 1805 10. Cojzova koča na Kokrskem sedlu 1791 11. Roblekov Dom na Begunjščici 1757 12. Dom na Krvavcu 1700 13. Dom na Uršini Gori (Plešivcu) 1696 14. Kora pri Triglavskih jezerih 1683 15. Uletova koča na Peci 1680 16. Krekova koča na Ratitovcu 1666 17. Spodnja koča na Golici 1582 18. Koča na Veliki Planini 1558 19. Češka koča pod Grintavcem 1543 20. Senjorjev Dom na Pohorju 1537 21. Erjavčeva koča na Vršiču 1532 22. Koča na Pesku 1382 23. Frischaufov Dom na Okrešlju 1378 24. Koča na Smrekovcu 1377 25. Malnerjeva koča na Črni Prsti 1349 26. Orožnova koča na Črni Prsti 1349	27. Koča na Klopnem Vrhu 1335 28. Mozirska koča v Golteh 1334 29. Ruška koča na Pohorju 1249 30. Koča na Gozdu 1226 31. Koča v Krnici 1218 32. Valvazorjeva koča na Stolu 1180 33. Mariborska koča 1080 34. Koča na Ljubniku 1024 35. Aljažev Dom v Vratih 1010 36. Dom na Mrzlici 1000 37. Koča na Boču 980 38. Koča na Lisci 924 39. Koča v Spod. Krmi 892 40. Koča na Rogaški-Donački gori 883 41. Hlebov »dom« na Smolniku 868 42. Tomazinova koča na sv. Gori 849 43. Zavetišče pri Gosposidični na Gornjancih 822 44. Šmohor nad Laškim 784 45. Planinski Dom v Logarski dolini 757 46. Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini 757 47. Celjska koča 650 48. Dom v Kamniški Bistrici 601- 49. Hotel Sv. Janez ob Boh. jezeru 530 50. »Zlatorog«-hotel ob Boh. jezeru 527 51. Planinski Dom na Mirni gori 52. Zavetišče pri Sv. Pankracu

NAJVIŠJI VRHOVI

a) Iz področja SPD

Triglav 2863	Stenar 2501	Turska Gora 2233
Škrlatica 2738	Špik 2472	Kalški Greben 2223
Jalovec 2645	Begunjski Vrh 2461	Mrzla Gora 2202
Razor 2601	Planjava 2399	Vis. Vrtača 2180
Kanjavec 2568	Čmir 2393	Kepa 2143
Grintavec 2558	Ojstrica 2349	Košutnikov Turen 2134
Prisojnik 2547	Mojstrovka 2332	Storžič 2132
Kredarica 2541	Urbanova Špica 2299	Peca 2114
Kokrska Kočna 2539	Vel. Ponica 2272	Begunjščica 2063
Skuta 2532	Vel. Dražki Vrh 2243	Babe 2020
Rjavina 2532	Vel. Stol 2236	Vel. Bogatin 2008

b) Ostali najvišji vrhovi kraljevine Jugoslavije

Korab 2764	Maglič 2387	Vis. Cuka 2182
Turčin 2702	Dešat 2374	Midžor 2169
Borisvajec 2662	Nidže 2362	Suvo Rudište 2140
Prokletije 2656	Pleš 2313	Prenj 2123
Perister 2600	Stogovo 2297	Bjelaštica 2117
Durmitor 2522	Sto 2258	Golešnica 2112
Kajmakčalan 2521	Jablanica 2257	Vranica 2107
Jakupica 2500	Galičica 2255	Treskavica 2088
Ljuboten 2496	Babin Zub 2253	Vran Pl. 2074
Babašnica 2487	Rujen 2252	Bjelašnica 2066
Kučki Kom 2483	Zljev 2243	Carev Vrh 2085
Vazojevički Kom 2460	Badina 2242	Tomoros 2043
Koprivnik 2460	Ljubična 2239	Lelija 2032
Bioč 2395	Čvrstica 2228	Kapaonik 2017
Koritnik 2394	Vizitor 2210	Stog 2014

Sestavil Aleksander Sviridov, Beograd.

Lomberg plošče in filmi 26° Sch
Byk-foto-papirji
Zahtevajte brezplačen foto-cenik

Drogerija Kanc

Ljubljana, v Nebotičniku in Židovski 1

Odrpte planinske kočē:

Planinske postojanke na Pohorju se že pripravljajo na prihod smučarjev ter vabijo izletnike. Valvazorjeva kočā je stalno odprta. Koča na Veliki Planini nudi vse potrebno prvim smučarjem, saj je že precej ugodnega snega. Mozirska kočā je stalno odprta. Dom na Krvavcu je krasna razgledna točka ter stalno oskrbovana. Dom na Mrzlici je dostopen iz Trbovelj ter nudi krasen razgled v Savinjsko dolino. K Domu v Kamniški Bistrici pelje novo zgrajena cesta, kjer se bo pozimi vozilo s sanmi. Ceneno veždnevno bivanje nudita postojanki ob Boh. jezeru, t. j. Sv. Janez in Zlatorog. Stalno so odrpte vse postojanke v Logarski dolini.

Prehod na mostiču preko Save v Mednem-Vikrče je za člane SPD brezplačen za dobo 10 let, t. j. do 15. 10. 1944. Pokazati je treba člansko izkaznico, potrjeno z letno znamkico o plačilu članarine.

Zemljevidi

SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA:

Julijske Alpe, naklada 1934 . . . . komad Din 5.—

Kamniške in Savinjske Alpe . . . komad Din 5.—

Karavanke . . . . . komad Din 5.—

TURISTI, POZOR!

Najbolj trpežne in tople nogavice, pletenine, športno perilo, nahrbtnike in sploh vse potrebščine za turistiko dobite najceneje v veliki izbiri pri staroznani trrdki

F. M. Schmitt, Ljubljana

Pred škofijo 2

Lingerjeva ul. 4

Postrežba točna! Cene nizke!

JUGOSLOVANSKA ZAVAROVALNA BANKA

SLAVIJA

posluje v vseh strokah
elementarnega in življen-
skega zavarovanja

GLAVNO RAVNATELJSTVO V LJUBLJANI

Telefon št. 21-76, 22-76

SPD Ljubljana je založilo sledeči dve knjigi:

Dr. Breclj Bogdan:

Prva pomoč in reševanje v gorah

Cena Din 12.—.

M. M. Debelakova:

Plezalna tehnika

Cena Din 15.—.

DNEVNO
SVEŽA KAVA

MOTOH B.
LJUBLJANA, Vodnikov trg 5
Telefon 25-77

Vse postelje in skupna
ležišča v kočah S.P.D.

zalaga
z izbornimi odejami in koci
raznih kakovosti

Industrija volnenih izdelkov
Peter Majdič, Celje

Podravska tiskarna

Lepi izdelki! — Točna postrežba! — Zmerne cene!

VSE TISKOVINE
za šole, urade, društva,
trgovino, obrt, industrijo

D. Z. O. Z.

Maribor

Gregorčičeva 6
Telefon 20-58

Planinci!

Posetite

Dom na Krvavcu!

Specijalna manufakturna trgovina
sportnega sukna

Majer Franjo

Maribor, Glavni trg 9, telefon 28-86

Največja zaloga

sukna za smučarske obleke
in sportnega perila

Prva smuka se
je že pričela na
Veliki Planini

Posetite v čim večjem številu

KOČO NA VELIKI PLANINI

Prenočnina v zakurjenem prostoru na skupnem
ležišču znaša le Din 8.—

Vsakemu turistu sta potrebni

Dr. Henrik Tuma:
**Imenoslovje
Julijskih Alp**

založilo
Slov. Planinsko Društvo

in

Badjura:
**Sto izletov po
Gorenjskem,
Dolenjskem in
Notranjskem**

Din 35.—

Dobi se pri Slovenskem
Planinskem Društvu
Člani dobe popust!

